

OHJAA

NUORI

TULEVAAN

-työkirja



Tekijät:

Hyvärinen, Sanna; Imberg, Taina; Jokinen, Henna; Karhu, Sanna; Majava, Noora; Niemelin, Juho-Pekka; Pinola, Ritva; Purtilo-Nieminen, Sirpa; Rautio, Krista; Riponiemi, Netta



Julkaisutiedot

Lapin yliopisto, Rovaniemi 2023

Ohjaa nuori tulevaan -hankkeen julkaisu. Hanke on toteutettu yhteistyössä Lapin yliopiston, Lapin ammattikorkeakoulun ja Rovaniemen koulutuskuntayhtymä REDUn kanssa.

Hankkeen yhteistyökoulut:
Ainiovaaran koulu, Ylitornio
Järvikylän koulu, Sodankylä
Kolarin lukio, Kolari
Lapin yliopiston harjoittelukoulu, Rovaniemi
Pellon lukio, Pello
Pellon peruskoulu, Pello
Rantavitikan peruskoulu, Rovaniemi
Tähtikunnan koulu, Sodankylä
Vuotson koulu, Sodankylä
Ylikylän peruskoulu, Rovaniemi

Rahoittaja: Euroopan sosiaalirahasto

Hankkeen ilme ja graafinen suunnittelu: Lappi Design | Tytti Mäenpää
Työkirjan taitto: Lapin yliopisto | Netta Riponiemi
Paino: Pohjolan palvelut Oy

ISBN 978-952-337-388-4 (painettu)
ISBN 978-952-337-387-7 (verkkojulkaisu)
Julkaisun pysyvä osoite: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-387-7>

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
MONIALAISEN OPISKELUHUOLLON KEHITTÄMINEN	7
Vanhempainiltakysely	9
Hyvinvointikyselyt nuorille ja huoltajille	11
Hyvinvointipäivät	13
Muuttokaverit	17
Monialaisen opiskeluhuollon etätyöpaja	21
Monialaisen opiskeluhuollon lähityöpaja	23
Opiskelemaan uudelle paikkakunnalle	25
Ohjaa nuori tulevaan -huoneentaulu	27
Urapolut-tapahtuma	29
Kokemusnuoren vierailu	31
VAHVUUSPERUSTAISEN URAOHJAUKSEN KEHITTÄMINEN	33
Vahvuustunti	35
Vahvuudet minussa	37
Vahvuuksien kehittäminen ja tulevaisuuteen suuntaaminen	38
Vahvuusperustaiseen ohjaukseen perehdyttäminen	39
Oppilaiden vahvuuksien havainnointi	41
Vahvuuksien hyödyntäminen työelämään tutustumisessa	43
Työelämätaidot ja vahvuudet	45
Vahvuusperustaisuuden vuosikello	47
Vahvuusportfolio	49
Hyvän puu	51
AMMATTIALOJEN TUNNETTUUDEN KEHITTÄMINEN	53
Ammattialojen esittelymessut	55
Ammattialojen esittely valinnaisaineiden tunneilla	57
Alojen esittely somessa -takeover	59
Ammatinvalintabotti	61
TUTORTOIMINNAN KEHITTÄMINEN	63
Tutortoiminnan organisointi	65
Tutortoiminnan roolit ja vastuut	67
Tutoreiden kouluttaminen	69
Tutortoiminnan arviointi	71
LÄHTEET	73

JOHDANTO

Yksilöllinen valmistautuminen tulevaisuuteen on jatkuva prosessi, joka sisältyy kaikkiin opiskelu- ja urapolun vaiheisiin. Siirtymävaiheet ovat merkittävässä roolissa onnistuneissa ura- ja opintopoluissa. Toisaalta, ne pitävät sisällään myös riskin polulta tippumiseen. Onnistuneen ura- ja opintopolun tueksi ja valintojen tekemisen avuksi tarvitaan ohjausosaamista sekä eri asteen oppilaitosten välistä että oppilaitosten ja työelämän välistä yhteistyötä. Yläkouluikäiset nuoret tarvitsevat monipuolista ura- ja ammatinvalintaohjausta, jotta he menestyvät yksilöllisessä valmistautumisessa tulevaisuuteen. Nuorten uraohjauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä ohjausta, jota tarjotaan yläkoulussa tulevien koulutuksellisten siirtymien ja ammatinvalinnan tueksi (Savickas 2015; ks. myös Suorsa, Kosola ja Raetsaari 2020).

Yläkouluikäiset ja lukiolaiset joutuvat päättämään tulevaisuudestaan huomattavan aikaisin suhteessa valmiuksiinsa, eikä kaikkia vaihtoehtoja välttämättä tunneta tai tunnisteta. Myös aikuisille modernin työelämän tulevaisuus voi näyttää uravaihtoehtojen osalta vieraalta. Onnistuneessa koulutusvalinnassa nuoren käsitys omista voimavaroista, vahvuuksista ja toiveista kohtaa koulutusvalinnan (Nuorisobarometri 2017; ks. myös Hyvärinen ym. 2021; Vuorinen 2022). Ohjaa nuori tulevaan –hankkeessa tehty kehittämistyö vastaa osaltaan näihin kehittämiskohtiin ja haastaa keskusteluun nuorten tulevaisuuteen ohjaamisen merkityksestä.

Ohjaa nuori tulevaan -työkirja koostuu monipuolisista harjoituksista

- I) opiskelijahyvinvoinnin vahvistamiseen,
- II) vahvuusperustaiseen ohjaukseen,
- III) ammattialoihin tutustumiseen sekä
- IV) tutortoiminnan kehittämiseen.

MONIALAISEN OPISKELUHUOLLON KEHITTÄMINEN

Ensimmäisen osan harjoitukset liittyvät monialaisen opiskeluhuollon ja opetushenkilöstön yhteistyön vahvistamiseen sekä opiskelijahyvinvointia tukevien käytänteiden kehittämiseen. Työkirjan hyvinvointiharjoitukset ja ohjeet on suunniteltu ja testattu kolmen pienen lappilaisen koulun kanssa, koulujen monialaisen henkilöstön yhteistyönä.

VAHVUUSPERUSTAISEN URAOHJAUKSEN KEHITTÄMINEN

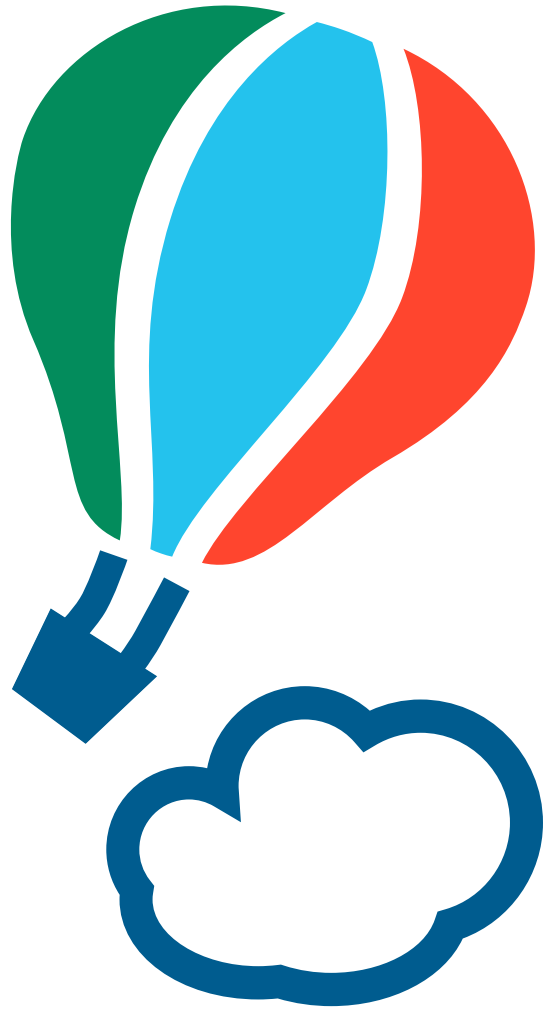
Toiseen osaan olemme koonneet nuorten vahvuusperustaisen ohjauksen harjoituksia, joita voi soveltaa ja jatkokehittää monenlaisissa opetus- ja ohjaustilanteissa. Työkirjassa esiteltyjä vahvuusharjoituksia on ideoitu, kehitetty tai sovellettu kolmessa lappilaisessa koulussa Ohjaa nuori tulevaan -hankkeen asiantuntijoiden kanssa. Kaksi viimeistä harjoitusta esiteltiin Ohjaa nuori tulevaan -webinaarissa hankkeen yhteistyökoulun edustajan toimesta.

AMMATTIALOJEN TUNNETTUUDEN KEHITTÄMINEN

Työkirjan kolmanteen osuuteen on koottu vinkkejä opetus- ja ohjaushenkilöstölle ammattialojen esittelytapahtumien järjestämiseen sekä alaesitysten integroimiseen opetuksen yhteyteen. Ammattialojen esittelytapahtumia suunniteltiin ja pilotoitiin kahden lappilaisen koulun 8. ja 9. -luokkalaisten, koulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden kanssa. Työkirjassa esiteltyjä vinkkejä voi soveltaa niin opetustyöhön kuin nuorelta nuorelle suuntautuvaan viestintään.

TUTORTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Neljännestä osasta löytyy ideoita tutortoiminnan kehittämiseen. Tutortoiminnan kehittämiseksi ja juurruttamiseksi osaksi oppilaitoksen rakenteita on tärkeää suunnitella tutortoiminta mielekkääksi niin organisaation kuin nuortenkin näkökulmasta. Työkirjassa esiteltyjä malleja on kehitetty ja testattu Lapin koulutuskeskus REDUn tutortoiminnan kehittämistyön yhteydessä.



MONIALLAISEN OPISKELUHUOLLON KEHITTÄMINEN



Monialaisen opiskeluhuollon kehittäminen

Niin lappilaisissa kouluissa kuin valtakunnallisestikin tiedostamme, että valtaosa opiskelijoista voi hyvin ja elämän eri osa-alueilla ei ole näkyviä haasteita. Kuitenkin osalla on terveyteen ja hyvinvointiin, koulunkäyntiin ja oppimiseen, perheeseen tai vapaa-aikaan liittyviä ongelmia. Avun tai tuen saaminen voi edellyttää useiden opiskeluhuollossa toimivien ammattilaisten, oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja muiden tahojen yhteistyötä. Oikea-aikaisen ja riittävän avun ja tuen varmistamiseksi tarvitaan selkeitä yhdessä sovittuja pelisääntöjä. Mitä enemmän opiskelijat saavat tukea oppilaitoksessa toimivilta ammattilaisilta ja muilta koulun aikuisilta, sitä vähemmän esiintyy koulu-uupumusta. (Hietanen-Peltola ym. 2019; Perälä ym. 2015)

Opiskelijan psykologisella hyvinvoinnilla ei tarkoiteta vain stressistä tai ongelmista vapaata olotilaa, vaan henkistä tilaa, jota voidaan pitää terveenä ja optimaalisesti toimivana (Afriwilda & Mulawarman, 2021). Psykologisella hyvinvoinnilla voidaan kuvata positiivisten psykologisen toiminnan kriteerien täyttymistä (Ryff, 2014; Ryff & Keyes, 1995). Psykologisen hyvinvoinnin kuusi pääulottuvuutta ovat yksilön myönteisten ihmissuhteiden laatu muihin ihmisiin, yksilön kyky hyväksyä itsensä, elämän tarkoitus, kyky kasvaa henkilökohtaisesti, kyky hallita ympäristöä tehokkaasti ja itsenäistyminen eli autonomia. (Ryff & Keyes, 1995.)

Opiskeluhoolto pyrkii edistämään oppilaiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti ja samalla ehkäisemään ongelmia. Opiskeluhoolto tukee oppilaiden hyvää oppimista sekä edistää ja ylläpitää kokonaisvaltaista terveyttä ja hyvinvointia kouluyhteisöissä. Opiskeluhoollon kehittämiseen liittyvät haasteet voivat liittyä muun muassa opiskelijoiden hyvinvointiin ja oppimiseen, opiskeluhoollon palveluihin tai koulutuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen. Vaikka lasten terveys ja hyvinvointi ovat useiden tutkimusten mukaan parantuneet, ovat lasten ja nuorten väliset hyvinvointierot silti kasvaneet. Opiskeluhooltotyön avulla voidaan edistää opiskelijoiden terveitä elämäntapoja, tottumuksia ja hyvinvointia. (Ks. Hietanen-Peltola 2019; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023; Opetushallitus 2023.)

VANHEMPAINILTAKYSELY

Kohderyhmä

8.- ja 9. -luokkalaiset nuoret ja heidän huoltajansa.

Tavoite

Lisätä huoltajien osallisuutta kodin ja koulun yhteistyössä ja selvittää huoltajien arvioita peruskoulun aikana toteutuneista vanhempainilloista. Tarkoituksena erityisesti selvittää kokemuksista niistä tekijöistä, josta edesauttavat tai estävät huoltajia osallistumasta vanhempainiltoihin.

Käyttötilanne

Itsenäinen tehtävä huoltajille.

Tarvikkeet

Tulostettu tai sähköinen kyselypohja.

VINKKI

Sähköisen kyselyn voit toteuttaa esim. Webropol- tai Forms-alustalle



Vanhempainiltookseily

Vanhempainillat ovat yksi yhteistyön muoto koulun ja kodin välillä, jota on myös tärkeä kehittää. Kehittämistyön tueksi haluamme kuulla teitä huoltajia. Vastaa alla oleviin kysymyksiin kokemustesi mukaan.

Olen osallistunut koulun järjestämiin vanhempainiltoihin

Kerran 2-3 kertaa Useammin En ole osallistunut

Vanhempainillat, joihin olen osallistunut, on toteutettu Koululla Etänä

Vanhempainillat, joihin olen osallistunut, ovat olleet sisällöltään

Tiedottavia Osallistavia

Jotain muuta, mitä? _____

Vastaa väittämiin:

Täysin eri mieltä Eri mieltä Melko eri mieltä Melko samaa mieltä Samaa mieltä Täysin samaa mieltä

Koulun ja kodin välinen yhteistyö sujuu mielestäni hyvin

Vanhempainiltojen sisältö on vastannut odotuksiani

Olen saanut riittävästi tietoa sisällöstä etukäteen

Vanhempainiltojen sisällössä minulle on tärkeää (valitse kolme tärkeintä)

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> ennakkotieto sisällöstä | <input type="checkbox"/> mahdollisuus keskusteluun opettajan kanssa |
| <input type="checkbox"/> huollettavani opettajan ja henkilökunnan tapaaminen | <input type="checkbox"/> toisiin huoltajiin tutustuminen |
| <input type="checkbox"/> oppimisympäristön näkeminen | <input type="checkbox"/> tiedon saaminen koulun käytännöistä |
| <input type="checkbox"/> mahdollisuus yhdessä tekemiseen | <input type="checkbox"/> tiedon saaminen oman huollettavani luokan asioista |
| <input type="checkbox"/> mahdollisuus keskusteluun toisten huoltajien kanssa | <input type="checkbox"/> huollettavani on osallistunut sisällön suunnitteluun |

Vanhempainiltojen toteutuksessa minulle on tärkeää

Ennakkotieto ajankohdasta Lähitoteutus Etätoteutus Kesto enintään 1h

Jokin muu, mikä? _____

Päätökseeni osallistua vanhempainiltaan vaikuttaa...

Toteutustapa Sisältö Jokin muu, mikä? _____

Avoin palaute. Millaista yhteistyötä toivoisit, että koulun ja huoltajien välillä olisi? Mikä edistäisi osallistumistasi vanhempainiltoihin? Onko jotain muuta, mitä haluat sanoa?

HYVINVOINTIKYSELYT NUORILLE JA HUOLTAJILLE

Kohderyhmä

8.- ja 9.-luokkalaiset nuoret ja heidän huoltajansa.

Tavoite

Selvittää nuorten ja huoltajien arvioita siitä, mihin hyvinvoinnin teemoihin ja palveluihin liittyen nuoret tarvitsevat tukea ja ohjausta heidän siirtyessään peruskoulusta jatko-opintoihin. Vastausten avulla on mahdollisuus antaa kohdennettua ohjausta ja tukea hyvinvoinnin teemoista ja palveluista nuorille.

Käyttötilanne

Itsenäinen tehtävä huoltajille ja nuorille.

Tarvikkeet

Tulostettu tai sähköinen kyselypohja.

VINKKI

Sähköisen kyselyn voit toteuttaa esim. Webropol tai Forms-alustalle



Hyvinvointikysely nuorille ja huoltajille

Arvioi, mistä osa-alueista sinun/nuoren tulisi saada enemmän tietoa.

Valitse viisi mielestäsi tärkeintä hyvinvointiin liittyvää teemaa

- | | |
|---|-------------------------------------|
| <input type="radio"/> ajanhallinta | <input type="radio"/> kodinhoito |
| <input type="radio"/> opiskelutaidot | <input type="radio"/> jännittäminen |
| <input type="radio"/> kiusaaminen | <input type="radio"/> stressi |
| <input type="radio"/> ihmissuhteet | <input type="radio"/> uupumus |
| <input type="radio"/> seksuaalisuus | <input type="radio"/> ravitsemus |
| <input type="radio"/> seksuaalinen häirintä | <input type="radio"/> liikunta |
| <input type="radio"/> rahankäyttö | <input type="radio"/> uni |

muu, mikä? _____

Valitse viisi mielestäsi tärkeintä palvelua, josta haluaisit lisätietoa.

- | | |
|---|---|
| <input type="radio"/> Kela | <input type="radio"/> Harrastusmahdollisuudet |
| <input type="radio"/> Työvoimatoimisto | <input type="radio"/> Nuoriso- ja vapaa-ajantilat |
| <input type="radio"/> Terveyskeskus | <input type="radio"/> Liikuntapalvelut |
| <input type="radio"/> Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut | <input type="radio"/> Asuntolat |
| <input type="radio"/> Hammaslääkäripalvelut | <input type="radio"/> Toisen asteen oppilaitokset |

muu, mikä? _____

Vanhempien ja koulun välinen yhteistyö on tärkeää. Miten sinä haluaisit kehittää kodin ja koulun yhteistyötä?

Tähän voit vapaasti kirjoittaa ajatuksiasi siitä, mitä ajattelet nuorten hyvinvoinnin tukemisesta ja ohjaamisesta.

HYVINVOINTIPÄIVÄT

Kohderyhmä

8.- ja 9. -luokkalaiset nuoret.

Tavoite

Vahvistaa nuorten tietoja ja taitoja omaan hyvinvointinsa ylläpitämiseen liittyen järjestämällä hyvinvointiteemainen koulupäivä, jossa nuoret kiertävät erilaisia hyvinvointiteemaisia toiminnallisia pisteitä pienryhmissä.

Käyttötilanne

Yhteistyöskentelyä eri työpisteissä esimerkiksi koulun tiloissa.

Tarvikkeet

Toiminnallisten pisteiden materiaalit tarpeen mukaan, esimerkiksi fläppitaulu, tietokone, tykki, musiikki, rentoutumispatjat ja askartelutarvikkeet. Makeisia ja palkintoja nuorten motivoimiseksi ja iloksi. Päivän aikataulut pienryhmien ohjaajille ja tarvittaessa listat ryhmäläisistä ryhmien ohjaajille.

VINKKI

Päivän teemat kannattaa valikoida nuorten toiveista ja tarpeista lähtien sekä opiskeluhoollon arvion mukaan!



Hyvinvointipäivät

Hyväksi havaittuja tapoja hyvinvointipäivien järjestämiseen

- o Vahvista moniammatillista yhteistyötä kutsumalla mukaan pisteiden vetäjiä koulun ulkopuolelta.
- o Pyydä pisteiden vetäjiltä selkeä kooste tarvittavista välineistä.
- o Varaa päivän ajaksi 1-2 henkilöä auttamaan pisteiden vetäjiä IT-tuessa, tarvikkeiden täydentämisessä ja tilojen järjestämisessä.
- o Toimita pisteiden järjestäjille etukäteen tervetulokirje, jossa kerrotaan koulun käytännöistä kuten sisäkenkien käytöstä, ruokailumahdollisuuksista, kahittelusta, saatavilla olevista välineistä, reittiohjeista ja pysäköinnistä.
- o Sopiva kesto yhdelle pisteelle on noin 20-30 minuuttia. Muista ottaa huomioon myös siirtymäajat!
- o Tiedota nuoria ja huoltajia päivästä hyvissä ajoin.

Teemaehdotuksia hyvinvointipäivään

- o Stressi ja rentoutuminen, uni, rahankäyttö, opiskelutaidot sekä ajanhallinta
- o Tunteet, itsemyötätunto, kiitollisuus, kaveritaidot sekä seksuaalinen hyvinvointi
- o Raskauden ehkäisy, seksimyytit, kehonkuva, kaveritaidot ja rentoutus

Toiminnallisuus on mukavampaa, kuin pelkkä luennointi! Esimerkiksi:

- o piirtäminen
- o värittäminen
- o tietovisat
- o askartelut
- o pelit
- o rentoutushetket
- o keskustelut

Esimerkki päivän aikataulusta ryhmälle 1

Piste	Aika	Paikka	Teema	Vetäjä
1	11.30		Opiskelutaidot	
2	12.00		Stressi	
3	12.30		Rahankäyttö	
Välitunti				
4	13.15		Uni ja lepo	
5	13.45		Ajanhallinta, palaute päivästä	

VINKKI
Hyviä ideoita toiminnallisiin tuokioihin löytyy mm. MLL:n, Nyytin ja Vahvikkeen verkkosivuilta

Hyvinvointipäivän esimerkkikirje nuorelle

Ihana minä -hyvinvointitapahtuma koululla _____ klo _____

Järjestämme Ihana minä -hyvinvointipäivän _____ klo _____.
Koulupäivä toteutuu ennen tapahtumaa sekä tapahtuman jälkeen
sinun tavallisen lukujärjestyksesi mukaan.

Hyvinvointipäivän aikana kierrät pienryhmissä erilaisilla pisteillä,
joissa mukavan tekemisen, vinkkien ja yhteisen keskustelun kautta
pohdimme erilaisia hyvinvointiin liittyviä teemoja. Päivän aikana
sinulta ei tulla kysymään henkilökohtaisia asioita teemoihin liittyen,
vaan keskustelemme aiheista yleisellä tasolla.

Päivän päätteeksi keräämme sinulta palautetta päivän kulusta.
Tervetuloa mukaan!

Terveisin,

VINKKI

Hyödynnä esimerkkiä
kuten haluat -
tulosta pohja, kopioi
teksti sähköiseen
viestiin tai tee vaikka
molemmat!

Huoltajille
suunnatun
esimerkkikirjeen
löydät seuraavalta
sivulta



Hyvinvointipäivän esimerkkikirje huoltajalle

Ihana minä -hyvinvointitapahtuma koululla _____ klo _____

Järjestämme 9.-luokkalaisten kanssa työpajapäivän _____ klo _____.
Koulupäivä toteutuu ennen työpajaa sekä työpajan jälkeen oppilaan
lukujärjestyksen mukaan.

Työpajapäivän tavoitteena on tukea nuoren itsetuntemusta, vahvistaa
nuoren seksuaalioikeuksia ja omien rajojen tunnistamista sekä
nuoren hyvinvointia. Nuoret kiertävät erilaisilla hyvinvointipisteillä
pienryhmissä, joissa teemoina ovat erilaiset hyvinvointiin liittyvät
aiheet.

Terveisin,

VINKKI

Muista tarpeen mukaan
muokata esimerkkitekstin
teemat vastaamaan oman
hyvinvointipäivänne
aiheita!

Voit käyttää
tapahtuman
nimeämisessä
luovuutta!

MUUTTOKAVERIT

Kohderyhmä

Peruskoulun päättävät nuoret, jotka siirtyvät opiskelemaan muualle, kuin kotipaikkakunnalle.

Tavoite

Tavoitteena on ehkäistä nuorten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä tarjoamalla nuorille matalan kynnyksen tukea uuteen paikkakuntaan tutustumisessa ja paikkakunnalle kotiutumisessa. Toiminta auttaa nuoria tutustumaan muihin samassa tilanteessa oleviin nuoriin.

Käyttötilanne

Ohjaajan opastamaa nuorten keskeistä toimintaa, kun kaupunkiin on saapumassa uusia nuoria.

Tarvikkeet

Ohjeet toiminnan organisointiin.



Muuttokaverit

Toiminnan kuvaus

Nuoret saavat itselleen nimetyn Muuttokaverin, jonka tarkoituksena on tukea nuorta siirtymävaiheessa nuoren ehdoilla isosisarusmaisesti sekä esitellä kaupunkia ja harrastusmahdollisuuksia. Nuori ja nimetty Muuttokaveri pitävät yhteyttä valitsemallaan tavalla sähköisesti ja kasvotusten. Nuori voi Muuttokaverin tuella muun muassa tutustua uuteen kaupunkiin, muihin samassa tilanteessa oleviin nuoriin ja erilaisiin harrastuksiin, osallistua tapahtumiin, jutella, viestitellä ja kysyä apua matalalla kynnyksellä.

Toiminnan organisointi

Muuttokaveritoiminnan osalta on hyvä sopia:

- o Kenellä on Muuttokavereiden ohjausvastuu?
- o Kuka on Muuttokavereiden kontaktihenkilö kysymyksiin liittyen?
- o Tarvitsevatko Muuttokaverit koulutusta liittyen toimintaan nuorten kanssa?
- o Kuka on yhteydessä eri paikkakuntien ohjaajiin nuorten kontaktointiin liittyen?
- o Onko tarpeen perustaa Muuttokavereiden kesken oma yhteydenpitokanava?
- o Kuka on yhteydessä paikkakunnalle muuttaviin nuoriin ja välittää heille tiedot aloitustapahtumasta?

Nuorten ja Muuttokavereiden rekrytointi

Peruskoulun päättävät nuoret tulee kontaktoida hyvissä ajoin keväällä ennen koulun loppumista opinto-ohjaajan, ryhmänohjaajan tai muun nuorille tutun aikuisen tuella esimerkiksi sähköisellä viestillä ja oppituntien yhteydessä. Infokirjeet Muuttokaveritoiminnasta on hyvä ohjata sekä nuorille itselleen että huoltajille.

Varsinaisten Muuttokavereiden rekrytoinnin tulisi olla ammattilaisten ohjaamaa ja valvomaa, koska kyseessä on alaikäisten kanssa tehtävää toimintaa. Muuttokavereina voivat toimia esimerkiksi erilaisten järjestöjen koulutetut vapaaehtoiset tai ohjaukseen soveltuvien oppilaitosten opiskelijat, kuten korkeakouluopiskelijat sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla. Muuttokavereille on hyvä järjestää toiminnan aikana mahdollisuus ammattilaisilta saatavaan tukeen ja konsultaatioon. Nuorella voi olla nimettyinä 1-2 Muuttokaveria ja yhdellä Muuttokaverilla voi olla tilanteesta riippuen 1-3 omaa nuorta.

Muuttokaveritoimintaan on hyvä suunnitella ohjattu aloitustapaaminen sekä mahdollisia yhteisiä välitapaamisia. Sisällön osalta nuori on keskiössä toiminnan suunnittelussa. Muuttokaverit huolehtivat nuoren kontaktoinnista ja aktivoinnista.

Esimerkkikirje Muuttokaveritoiminnasta nuorelle

Tarvitsetko Muuttokaveria?

Hei 9. luokan päättävä nuori!

Olet hakenut opiskelemaan _____, joka on tunnettu suosittuna opiskelukaupunkina. Hieno valinta! Sinulla on mahdollisuus saada itsellesi syksyllä muuttokaveriksi hoitotyön korkeakouluopiskelija, joka auttaa sinua kotiutumaan paikkakunnalle. Kutsu liitteenä.

Mitä muuttokaverin kanssa voi tehdä?

- tutustua paikkakuntaan
- tutustua erilaisiin harrastuksiin
- osallistua erilaisiin tapahtumiin
- tutustua toisiin paikkakunnalle muuttaneisiin nuoriin
- tutustua paikallisiin nuoriin
- jutella, viestitellä

Ilmoitathan omalle opollesi _____ mennessä, saako yhteystietosi välittää meille muuttokaveritoiminnan järjestäjille. Järjestämme elokuussa tervetuliaisjuhlat paikkakunnalle muuttaville. Toivomme, että saamme sinut mukaan! Ilmoittautuminen ei sido sinua mihinkään ja voit milloin tahansa muuttaa mielesi osallistumisesta.

Terveisin,

Esimerkkikirje Muuttokaveritoiminnasta

huoltajalle

Tarvitseeko nuoresi Muuttokaveria?

Hei 9. luokan päättävän nuoren huoltaja!

Nuoresi on hakenut opiskelemaan _____. Muutto uudelle paikkakunnalle voi olla nuorelle jännittävää ja moni asia on uusi.

Me haluamme olla nuoren tukena hänen muuttaessaan uudelle paikkakunnalle! Nuorella on mahdollisuus saada itselleen syksyllä muuttokaveriksi hoitotyönopiskelija, joka auttaa nuorta kotiutumaan Rovaniemelle.

Mitä muuttokaverin kanssa voi tehdä?

- tutustua paikkakuntaan
- tutustua erilaisiin harrastuksiin ja järjestöihin
- osallistua erilaisiin tapahtumiin
- tutustua toisiin paikkakunnalle muuttaneisiin nuoriin
- tutustua paikallisiin nuoriin
- jutella, viestitellä

Haluaisimme olla nuoreen yhteydessä ja olemme välittäneet nuorelle lupakyselyn yhteystietojen välittämiseen muuttokaveritoiminnan järjestäjille. Olemme pyytäneet nuoria ilmoittamaan opolle mennessä, saako hänen yhteystietonsa välittää toiminnan järjestäjille. Nuori voi milloin vain muuttaa mielensä osallistumisesta, eikä yhteystietojen antaminen sido häntä vielä mihinkään.

Elokuussa kutsumme nuoret ja nuoren huoltajat aloitustapahtumaan _____, jonka tarkoituksena on toivottaa nuori tervetulleeksi paikkakunnalle. Aloitustapahtumassa kerromme teille lisää muuttokaveritoiminnasta sekä tarjoamme virvokkeita.

Lisätietoja saa _____

Terveisin _____

MONIALAISEN OPISKELUHUOLLON ETÄTYÖPAJA

Kohderyhmä

Moniammatillisen oppilashuollon henkilökunta.

Tavoite

Mahdollistaa keskustelu toimijoiden kesken sekä tunnistaa ja kerätä tietoa peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvän nuoren itsenäistymisen ja opintojen haasteellisista kohdista, tuen tarpeista sekä opiskelijoiden yksilöllisen tukemisen hyvistä käytänteistä ja kehittämisen kohteista.

Käyttötilanne

Yhteistyöskentelyä verkkoalustalla.

Tarvikkeet

Verkkoalusta tapaamiseen ja yhdessä työskentelyyn, työpajasuunnitelma.

VINKKI

Tapaaminen voidaan järjestää vaikkapa Teams- tai Zoom-alustalla, työskentelypohjana toimii esimerkiksi Padlet.



Monialaisen opiskeluhuollon etätyöpaja

Työskentelytavat

Jaetaan osallistujat 4-6 hengen ryhmiin. Työskennellään päivän aikana pienryhmissä sähköisellä alustalla. Puretaan työskentelyn tulokset aina yhdessä, koko osallistujajoukolla. Sähköiselle alustalle kirjatut asiat voidaan päivän päätteeksi viedä PDF-muodoksi ja tallentaa myöhempää työstämistä varten.

Esimerkki työpajan aikataulutuksesta

- 13.00 Päivän aloitus
- 13.10 Pienryhmätyöskentely: Teema 1
- 13.55 Pienryhmätehtävä 1 – purku
- 14.15 Kahvitauko
- 14.30 Pienryhmätyöskentelyn ohjeistus ja pienryhmätyöskentely: Teema 2
- 15.15 Pienryhmätehtävä 2 – purku
- 15.35 Yhteinen keskustelu ja päivän päätös

Pienryhmätyöskentelyn ohjeistus, teema 1

Valitkaa aluksi ryhmänne kirjuri ja esittäjä. Miettikää itsenäisesti ensin omakohtaista kokemusta onnistuneesta ohjaus-/kohtaamistilanteesta nuoren kanssa. Muistele tilannetta, jossa oli...

- nuori, joka oli siirtymässä toisen asteen opintoihin tai
- nuori, joka oli aloittanut opinnot toisella asteella

Kertokaa tilanteista toisillenne ja kirjatkaa sähköiselle alustalle kokemuksistanne keskeisimmät asiat:

- Missä opintojen siirtymävaiheessa onnistunut tilanne tapahtui?
- Mitkä tekijät tukivat ohjauksen onnistumista?

Pienryhmätyöskentelyn ohjeistus, teema 2

Pohtikaa nuoren tuen tarpeita, kehittämisen kohteita ja yhteistyön kehittämistä. Keskustelkaa ja kirjatkaa ylös yhdessä:

- Mitä haasteita nuoret kohtaavat siirtyessään peruskoulusta toiselle asteelle?
- Mitä tuen tarpeita nuorilla on?
- Miten yhteistyötä voisi eri toimijoiden välillä kehittää? Millaisia ideoita nousee?

Yhteinen purku ja keskustelu

Esitelkää lyhyesti omassa ryhmässänne nousseet keskeisimmät asiat sähköisen alustan avulla. Käydään yhteinen keskustelu ja kirjataan ylös tärkeät huomiot. Tilaisuuden puheenjohtaja tekee yhteenvedon ennen päivän lopettamista.

MONIALAISEN OPISKELUHUOLLON LÄHITYÖPAJA

Kohderyhmä

Moniammatillisen oppilashuollon henkilökunta.

Tavoite

Mahdollistaa keskustelu ja yhteistyön tiivistyminen toimijoiden kesken. Lisäksi tavoitteena on opiskelijoiden siirtymien sujuvoittaminen ja konkreettisten ratkaisuehdotusten löytäminen tuen tarpeisiin siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle.

Käyttötilanne

Yhteinen tapaaminen ja pienryhmätyöskentelyä ammattilaisten kesken.

Tarvikkeet

Työpajasuunnitelma sekä ohjeen mukaan valmistellut työskentelypohjat, tusseja ja muuta materiaalia tarpeen mukaan.

VINKKI

Työpajaan voivat osallistua opetushenkilöstön lisäksi esimerkiksi terveydenhuolto, psykologit ja muut asiantuntijat.



Monialaisen opiskeluhuollon lähityöpaja

Valmistautuminen ja työskentelytavat

Rakennetaan kokoustilaan kolme pöytäryhmää pienryhmätyöskentelyä varten. Pienryhmät tarvitsevat pöytään tusseja kirjoittamista varten.

Jokaiseen pöytään asetetaan paperista tai kartongista tehty paperi, johon on piirretty suuri puu, ns. *Ratkaisupu*. Jokaiseen ratkaisupuuhun kirjoitetaan otsikoksi yksi päivän teemoista. Teemat voivat olla mitä tahansa ajankohtaisia aiheita opiskeluhooltoon liittyen, kuten yhteistyö vanhempien tai kolmannen sektorin kanssa. Puut voidaan piirtää esimerkiksi kahdelle fläppipaperille, jotka teipataan yhteen. Näin puussa on riittävästi tilaa kirjoittamiseen.

Pöydälle voidaan tarvittaessa tulostaa ammattilaisille tukimateriaaliksi aiemmin esiin nousseita opiskelijoiden kohtaamia haasteita, nuorten tuen tarpeita ja hyviä käytäntöjä, joita osallistujat voivat hyödyntää ratkaisuehdotusten ideoimisessa.

Pienryhmät kiertävät kaikilla kolmella pisteellä *Learning café*-menetelmän tyyppisesti sovitun aikataulun mukaan. Pienryhmäläisistä jokainen kirjoittaa Ratkaisupuuhun teemaan liittyviä konkreettisia ratkaisuehdotuksia siitä, kuinka kyseistä teemaa voitaisiin kehittää. Ratkaisuehdotukset voivat olla luovia.

Esimerkki työpajan aikataulutuksesta

- 9.00 Päivän aloitus
- 9.30 Pienryhmätyöskentelyä *Learning café* -menetelmällä
- 10.30 Tauko
- 10.45 Työskentely jatkuu
- 11.15 Ruokatauko
- 12.00 Kehittämistyön purku
- 13.15 Loppusanat ja päivän päätös

Pienryhmätyöskentelyn ohjeistus

Työskennellään kolmen ratkaisupuun ympärillä. Jokaisessa puussa on yksi teema.

Ryhmän tarkoituksena on pohtia konkreettisia ratkaisuehdotuksia teeman kehittämiseksi. Kirjatkaa ratkaisupuun ympärille ehdotuksia, ajatuksia, sanoja. Ratkaisupuita kierrätetään toisen pöydän ääreen **30 minuutin** jälkeen, jolloin jo täydennettyä puuta voidaan edelleen täydentää ja korostaa.

Yhteinen purku ja keskustelu

Ryhmät esittelevät lyhyesti sen Ratkaisupuun, joka on viimeisenä pöydällä ja nostavat sieltä keskeisimmät asiat koko ryhmän tarkasteluun. Käydään yhteistä keskustelua koko ryhmän kanssa päivän aikana nousseista ratkaisuehdotuksista. Päivän puheenjohtaja tekee yhteenveton ennen päivän lopettamista.

OPISKELEMAAN UUDELLE PAIKKAKUNNALLE

Kohderyhmä

Peruskoulusta toiselle asteelle opiskelemaan siirtyvä nuori sekä hänen huoltajansa.

Tavoite

Tukea huoneentaulun avulla nuorten ja huoltajien ymmärrystä siirtymävaiheeseen liittyvistä käytännön asioista ja mahdollisista huolenaiheista sekä kannustaa perheitä ottamaan yhteyttä ammattilaisiin matalalla kynnyksellä tuen pyytämiseksi.

Käyttötilanne

Nuorelle jaettava tiedote siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle esimerkiksi yhteishakujen aikaan peruskoulun 9. luokalla.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvä tai itse tehty huoneentaulu paperisena tai sähköisenä.

VINKKI

Huoneentaulua voidaan käyttää myös yhteisen keskustelun pohjana vanhempainilloissa tai koulussa tunnilla keskustellessa siirtymävaiheeseen liittyvistä keskeisistä asioista.



Opiskelemaan uudelle paikkakunnalle

Olet hakeutumassa opiskelemaan jatko-opintoihin. Muutto uudelle paikkakunnalle voi olla jännittävää ja moni asia on uusi. Tässä on sinulle muistilistaa asioista, jotka sinun on hyvä huomioida.



Siirtyminen peruskoulusta jatko-opintoihin

- Yhteishaku lähestyy.
- Saat mahdollisiin valintakokeisiin kutsun, joten seuraa sähköpostiasi.
- Valintakokeeseen saattaa liittyä ennakkotehtäviä - tee ne ajoissa.
- Saat tiedon yhteisvalinnan tuloksista Oma Opintopolkuun sekä sähköpostiisi.
- Vastaanota sinulle tarjottu opiskelupaikka.
- Mikäli et tule valituksi mihinkään hakemaasi koulutukseen, opinto-ohjaajasi on sinuun yhteydessä. Voit myös itse olla yhteydessä opinto-ohjaajaasi.
- Saatuasi tiedon opiskelupaikasta voit aloittaa asunnon hankinnan.
- Tutustu uuteen opiskelukaupunkiin ja uuteen oppilaitokseen etukäteen kotisivujen ja karttasovellusten avulla, käymällä paikan päällä tai kyselemällä muilta.
- Etsi tietoa alueen palveluista: arjen asiat, terveys, harrastukset ja muut palvelut.
- Ilmoittaudu uuteen kouluun saamiesi ohjeiden mukaan. Laadit uudessa koulussa itsellesi opiskelusuunnitelman yhdessä ryhmänohjaajan, omaopettajan tai opinto-ohjaajan kanssa.
- Pyydä herkästi apua koulun henkilökunnalta, jos jokin asia jää epäselväksi.

Sinua voi mietityttää

- Tarvitsenko tukea opiskelutaidoissa?
- Olenko yksinäinen, saanko kavereita?
- Mitä jos koen stressiä, ahdistusta tai masentuneisuutta?
- Kuinka saan hoidettua arjen asiat (raha-asiat, terveydenhuolto, kodinhoito, palvelujen käyttö)?
- Mitä jos en saa huoltajiltani tukea?
- Miten alkoholi ja muut päihteet vaikuttavat elämään?
- Kuinka osaan huolehtia ajanhallinnasta ja aikatauluista?
- Mitä jos en tiedä eri palveluista ja tukimuodoista?

Sinun ei tarvitse jäädä yksin

- Mikään kysymys ei ole liian pieni tai liian suuri avun pyytämistä varten.
- Yllämainittuihin asioihin liittyen sinun on mahdollista saada keskustelutukea jo ennen muuttoa.
- Huoltajat, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, kuraattori ja koulupsykologi ovat tukenasi.

OHJAA NUORI TULEVAAN -HUONEENTAULU

Kohderyhmä

Opetus ja ohjausalan ammattilaiset.

Tavoite

Huoneentaulu auttaa ammattilaista kehittämään nuoren sujuvaa siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle sekä tunnistamaan opiskelijan siirtymävaiheeseen liittyviä vaiheita, tuen antajia ja mahdollisia nuoren kohtaamia haasteita. Se sisältää kootusti tietoa käytännön asioista, haastekohdista, saatavilla olevasta tuesta ja kehittämisen tarpeista koskien nuoren siirtymävaihetta peruskoulusta toiselle asteelle

Käyttötilanne

Omassa työssä itsenäisesti tai yhdessä kollegojen kanssa nuorten ollessa siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvä tai itse tehty huoneentaulu paperisena tai sähköisenä.

VINKKI

Huoneentaulua voi hyödyntää omassa työssään kohdentamalla huomiota ja antamaansa ohjausta nuorelle kiinnittämällä huomiota Huoneentaulussa mainittuihin keskeisiin asioihin. Huoneentaulua voidaan käyttää myös yhteisen keskustelun pohjana ammattilaisten kesken kehitettäessä yhteisiä ohjauskäytäntöjä.



Ohjaa nuori tulevaan

Opetus ja ohjausalan ammattilainen - tämä huoneentaulu auttaa sinua kehittämään nuoren sujuvaa siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle sekä tunnistamaan opiskelijan siirtymävaiheeseen liittyviä vaihteita, tuen antajia ja mahdollisia nuoren kohtaamia haasteita.

Siirtymävaiheessa

- Nuori hakee yhteishaussa ja osallistuu mahdollisiin valintakokeisiin.
- Nuori ottaa koulupaikan vastaan ja aloittaa asumisen selvittelyn ja asunnonhankintaprosessin.
- Nuori tutustuu uuteen opiskelukaupunkiin ja uuteen oppilaitokseen.
- Nuori aloittaa opinnot ja laatii uudella koululla henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman.
- Nuori alkaa kotiutumaan opiskelupaikkakunnalle ja etsii tietoa alueen palveluista: arjen asiat, terveys, harrastukset, muut palvelut.
- Ole apuna nuoren siirtymävaiheessa - varmista opiskeluhoollon palveluiden jatkuvuus.
- Huomioi erityisen tuen oppilaat!

Nuoren tukena siirtymävaiheessa

- Vanhemmat ja läheiset
- Peruskoulun ja toisen asteen opinto-ohjaajat
- Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajat
- Erityisopettajat
- Kuraattorit
- Järjestöt ja yhteisöt
- Etsivä nuorisotyö
- Vertaistukiryhmät
- Harrastusryhmät
- Verkossa oppilaitosten, palvelujen ja järjestöjen nettisivut

Mahdollisia nuoren kohtaamia haasteita

- Yksinäisyys
- Uusien ystävien löytäminen
- Ahdistus- ja mielialaoireet
- Arjen hallinta ja itsenäinen elämä (talous, terveydenhuolto, kodinhoito, palvelujen käyttö)
- Vanhempien tuen puute
- Päihdekokeilut
- Opiskelutaitojen puutteet
- Ajanhallinta ja aikataulutus
- Tiedon puute palveluista ja tuen muodoista

Kehittämideoita työhön

- Saattaen vaihtamisen tehostaminen
- Varhainen yhteydenotto ammattilaisten kesken
- Tuen jatkuvuuden varmistaminen
- Vahvistetaan viestintää ja tiedottamista vanhemmille ja nuorille
- Järjestöjen osaamisen hyödyntäminen



URAPOLUT-TAPAHTUMA

Kohderyhmä

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat, sekä lukion 2. luokan opiskelijat.

Tavoite

Nuori saa kokemusasiantuntijan esittämänä tietoa häntä kiinnostavista ammateista.

Käyttötilanne

Opetuksessa, esimerkiksi opinto-ohjaajan tunneilla tai aineopetukseen integroituna.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvät valmistautumisohjeet.
Mahdollinen oheismateriaali tarpeen mukaan.



Urapolut-tapahtuma

Ohjeita järjestämiseen

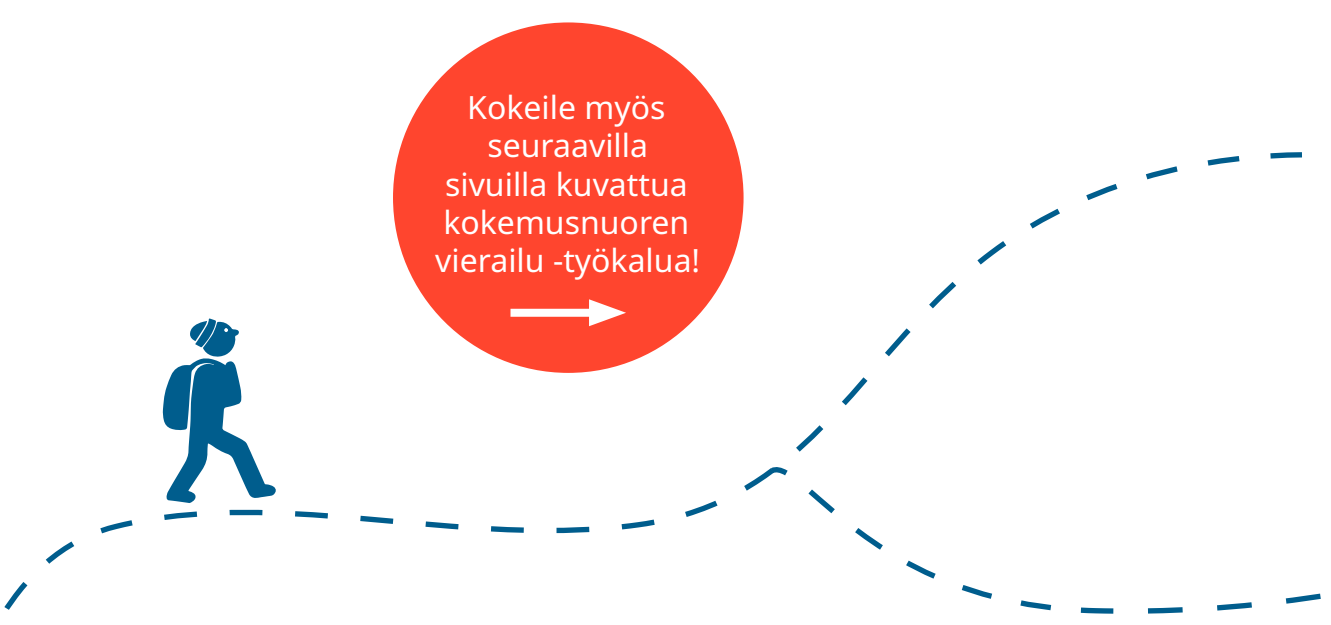
Kutsukaa koululle tai etäyhteydellä eri alojen ammattilaisia kertomaan kouluttautumisesta ammattiinsa, urapolustaan, jatko-opiskelumahdollisuuksistaan, työstään, palkastaan, oman alan työllistymismahdollisuuksista tai muista nuoria kiinnostavista aiheista.

Huomioikaa kokemusasiantuntijoiden hankkimisessa nuorten toiveet, tulevaisuuden työllistymismahdollisuudet, oman paikkakunnan työllistymismahdollisuudet ja työntekijätarpeet.

Järjestäkää nuorille mahdollisuus kysyä kokemusasiantuntijalta heitä kiinnostavista asioista kyseiseen työhön ja alaan liittyen.

Kerätkää nuorilta lopuksi palaute Urapolut-tapahtumasta.

Yhtä kokemusasiantuntijaa varten varataan aikaa noin 20 - 30 minuuttia. Saman tilaisuuden aikana voi esiintyä yksi tai useampi asiantuntija.



Kokeile myös seuraavilla sivuilla kuvattua kokemusnuoren vierailu -työkalua!



KOKEMUSNUOREN VIERRILU

Kohderyhmä

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat, sekä lukion 2. luokan opiskelijat.

Tavoite

Nuori saa kokemusnuorten kertomana tietoa siitä, millaista muuttaminen uudelle opiskelupaikkakunnalle on ja mitä hänen tulee ottaa huomioon kotoa itsenäisesti asumaan siirtyessään.

Käyttötilanne

Opetuksessa, esimerkiksi opinto-ohjaajan tunneilla tai aineopetukseen integroituna.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvät valmistautumisohjeet.
Mahdollinen oheismateriaali tarpeen mukaan.



Kokemusnuoren vierailu

Ohjeita järjestämiseen

Kutsukaa koululle tai etäyhteydellä paikkakunnalta opiskelemaan lähteneitä nuoria kertomaan opiskelupaikkakunnalle muuttoon liittyvistä kokemuksistaan nuorille.

Antakaa kokemusnuorelle edeltä käsin tietoa aihealueista, joista hän voi kertoa kokemuksiaan nuorille.

Järjestäkää nuorille mahdollisuus kysyä kokemusnuorelta heitä kiinnostavista asioista.

Kerätkää nuorilta lopuksi palaute kokemusnuoren vierailusta.

Yhtä kokemusnuorta kohti varataan aikaa noin 20 - 30 minuuttia. Saman tilaisuuden aikana voi esiintyä yksi tai useampi kokemusnuori.

Aihealueita käsiteltäväksi kokemusnuoren puheenvuorossa:

- o Valmistautuminen uuteen elämäntilanteeseen
- o Asunnon hankkiminen
- o Itsenäinen asuminen ja arjen asioiden hoitaminen
- o Opiskelupaikkakunnan palvelut
- o Huoltajien tuki

Kokeile myös
edellisessä
työkalussa kuvattua
Urapolut-tapahtuman
järjestämistä!



VAHVUUSPERUSTAISEN URAOHJAUKSEN KEHITTÄMINEN



Vahvuusperustaisen uraohjauksen kehittäminen

Vahvuusperustainen uraohjaus ja vahvuusperustaiset harjoitukset nojaavat positiiviseen psykologiaan (Seligman 2011; Seligman, Steen, Park ja Peterson 2005; ks. myös Hyvärinen ym. 2021). Vahvuusperustainen ohjaus pohjaa tutkituun tietoon vahvuuksien hyödyntämisen yhteydestä hyvinvointiin. Sillä tarkoitetaan laajaa ohjausajattelua, jossa tunnistetaan, mistä osa-alueista vahvuudet ja työelämävalmiudet koostuvat ja miten ne kytketään osaksi onnistunutta urasuunnittelua. (Hyvärinen ym. 2021.)

Vahvuusperustaisen ohjauksen huomioiminen nuoren opinnoissa on erittäin merkityksellistä, sillä vahvuutemme ovat yksilöllisiä ominaisuuksia, jotka ilmentävät meitä parhaimmillamme. (Seligman ym. 2005) Vahvuutensa ja kiinnostuksenkohteensa tunnistava opiskelija pystyy tietoisesti hyödyntämään omia resurssejaan ura- ja koulutuspolullaan. Vahvuusperustaisuus auttaa yksilöä tekemään oman hyvinvoinnin ja opintopolun kannalta myönteisiä ratkaisuja. (Ks. Hyvärinen ym. 2021.)

Vahvuusperustaiseen ohjaukseen on olemassa useita toimivia ja hyviä työkaluja (esim. Uusitalon & Vuorisen Huomaa hyvä!: Vahvuusvariksen bongausopas 2017). Kehittämistyössä saimme kuulla webinaareissa alan asiantuntijoilta teoreettista tietämystä, mutta myös hyviä käytännön vinkkejä. Seuraavaksi esiteltäviä vahvuusharjoituksia ja -käytänteitä on ideoitu, kehitetty ja sovellettu kolmessa lappilaisessa peruskoulussa. Nämä harjoitteet ovat saaneet inspiaraatiota olemassa olevista työkaluista ja koulujen käytänteistä. Harjoituksista kaksi viimeistä on esitelty Ohjaa nuori tulevaan -tilaisuudessa hankkeen yhteistyökoulusta kutsutun opettajanpuheenvuoron yhteydessä.

VAHVUUSTUNTI

Kohderyhmä

Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaat.

Tavoite

Tukea oppilaita omien vahvuuksien tunnistamisessa, nimeämisessä, kehittämisessä ja tulevaisuuteen suuntaamisessa.

Käyttötilanne

Oppitunneilla, aloitus 8. luokalla ja toinen osio 9. luokalla.

Tarvikkeet

Seuraavilta sivuilta löytyvät ohjeet oppituntien etenemiseen sekä vahvuusmonisteet ja muut tarvikkeet tarpeen mukaan.

KATSO MYÖS

Uusitalo, L., & Vuorinen, K. (2016).
Huomaa hyvä!: Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa.
PS-kustannus.

Positiivinen kasvatus.fi: Ilo olla ryhmässä!
Positiivisella kasvatuksella kohti kukoistavaa ryhmää. Tehtävävihko.

<https://positiivinenkasvatus.fi/wp-content/uploads/2020/09/Ilo-olla-ryhmassa-vihko-2020-2021.pdf>

Vahvuustunti

- **8. luokalla järjestettävän Vahvuustunnin ohjelma**

Esimerkkiohjelma ensimmäiselle Vahvuustunnille. Tunnin tavoitteena on tutustua vahvuustyöskentelyyn.

 - **Yhteinen puheenvuoro**

Vahvuustunnin aluksi rehtori, opettaja tai oppilaskunnan edustaja voi pitää puheenvuoron liittyen vahvuuksiin tai hyvinvointiin.
 - **Vahvuudet esiin**

Lyhyt puheenvuoro tai video, jossa esitellään perustietoa vahvuuksiin liittyen.
 - **Vahvuustyöskentelyn esittely**

Esitellään oppilaille, mitä kaikkea vahvuuksiin liittyvää toimintaa heidän kanssaan tullaan tekemään.
 - **Vahvuudet minussa -harjoite**

Keskustelua oppilaiden omista vahvuuksista ja itsenäistä pohdintaa seuraavalta sivulta löytyvän monisteen avulla.
- **9. luokalla järjestettävän Hyvinvointitunnin ohjelma**

Esimerkkiohjelma toiselle Hyvinvointitunnille. Tunnin tavoitteena on syventää vahvuustyöskentelyä.

 - **Vahvuuksiin liittyvän tiedon kertausta**

Tunti aloitetaan palauttamalla mieleen vahvuuksiin liittyvää perustietoa esimerkiksi kokoavan esityksen avulla.
 - **Paritehtävä**

Oppilaat kertovat vieruskaverille mitä vahvuuksia näkevät hänessä. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi VAHTO-vahvuuskortteja.
 - **Vahvuudet minussa -työskentely jatkuu**

Oppilaille jaetaan heidän edellisellä kerralla täyttämänsä Vahvuudet minussa -moniste, sekä Vahvuuksien kehittäminen ja tulevaisuuteen suuntaaminen -moniste. Oppilaat täyttävät uuden monisteen itsenäisesti. Työskentelyn päätteeksi opettaja kerää monisteet talteen mahdollista myöhempää hyödyntämistä varten.

Vahvuudet minussa

Nimi _____ Luokka _____

Pohdi, missä olet hyvä ja mistä olet saanut kiitosta/palautetta? Kirjoita vähintään 3 asiaa.

Listaa asioita, joista nautit ja joiden parissa toimiminen tuntuu sinulle luontaiselta? Kirjoita vähintään 5 asiaa.

Mitkä ovat vahvuuksiasi? Voit katsoa esimerkkejä vahvuuksista VAHTO-vahvuuskorteista. Kirjoita vähintään 5 asiaa.

Vahvuuksien kehittäminen ja tulevaisuuteen suuntaaminen

Nimi _____ Luokka _____

Mitä vahvuuksia vieruskaveri sinussa tunnisti?

Miltä aiemmin listaamasi vahvuudet näyttävät nyt: mitä lisäisit listaan?

Mitä omia vahvuuksiasi haluat kehittää (kasvuvahvuudet)?

Olet nyt perehtynyt omiin vahvuksiisi. Kirjoita esittelyteksti itsestäsi, jossa kerrot omista vahvuuksista. Kerro myös esimerkein, miten ne näkyvät toiminnassasi. Voit hyödyntää tekstiä esimerkiksi kesätyö- tai pääsykoehaastattelussa.

VAHVUUSPERUSTAISEEN OHJAUKSEEN PEREHDYTTÄMINEN

Kohderyhmä

Luokanopettajaopiskelijat.

Tavoite

Perehdyttää ja syventää luokanopettajaopiskelijoiden tietoutta vahvuusperustaisesta ohjauksesta.

Käyttötilanne

Ennen ja jälkeen luokanopettajaopiskelijoiden harjoittelun ohjaajan opastamana, sekä itsenäisesti harjoittelussa.

Tarvikkeet

Seuraavilta sivuilta löytyvät perehdyttämisohteet sekä VAHTO-vahvuuskortit.

LUKUVINKKI

Sandberg 2021;
Vuorinen, Erikivi ja
Uusitalo-Malmivaara
2019

Vahvuusperustaiseen ohjaukseen perehdyttäminen

● Ensimmäinen tapaaminen ennen harjoittelua

Esittele opettajaopiskelijoille vahvuusperustaisen ohjauksen periaatteet. Levitä *VAHTO-vahvuuskortit* pöydille ja ohjeista opiskelijat tekemään seuraavat harjoitteet.

● I harjoitus

Kiertele ja tutustu kortteihin, valitse 3–4 itseäsi parhaiten kuvaavaa korttia ja ota niistä valokuva kännykällä. Etsi itsellesi pari ja esitelkää valitsemanne vahvuudet toisillenne: miten vahvuutesi näyttäytyvät opetustyössä? Muistele aikaisempia opetus- ja ohjauskokemuksiasi, ja niistä saamaasi palautetta, mitä onnistumisia koit? Kerro konkreettisia esimerkkejä!

● II harjoitus

Keskustellaan parin kanssa, mitä vahvuuksia tunnistat seuraamassasi oppilasryhmässä. Voit käyttää *VAHTO-vahvuuskortteja* apuna. Miten vahvuudet näkyvät konkreettisesti ryhmän toiminnassa?

Ohjeista opettajaopiskelijat vielä tekemään välitehtävä harjoittelunsa aikana.

● Harjoittelun aikana tehtävä välitehtävä

Oppilaiden vahvuuksien havainnointi -tehtävän löydät seuraavalta sivulta.

● Purkutilaisuus

Ohjeista opettajaopiskelijat keskustelemaan pienryhmissä kokemuksistaan: miltä vahvuuksien tarkkailu ja tunnistaminen tuntui? Mitä havaintoja teit niin itsessäsi kuin oppilaissa tähän liittyen? Kehittyikö vahvuuksien tunnistaminen oppilaissa harjoittelun aikana? Miltä tuntui sanoittaa oppilaille heidän vahvuuksiaan? Kerro jokin esimerkki tästä muille. Mikä voisi olla seuraava askel vahvuuksien hyödyntämisessä opetuksessasi?

Ohjeista opettajaopiskelijat vaihtamaan ryhmiä ja kertomaan toisilleen edellisessä ryhmässä esiintyneet tärkeimmät huomiot ja kokemukset yleisellä tasolla ilman henkilökohtaisten kokemusten esiin tuomista.

OPPILAIDEN VAHVUUKSIEN HAVAINNOINTI

Kohderyhmä

Oppilaat kaikilta luokka-asteilta.

Tavoite

Harjoitella oppilaiden vahvuuksien havainnointia käytännön opetustilanteissa.

Käyttötilanne

Opetustilanteet esimerkiksi luokanopettajien harjoitteluissa.

Tarvikkeet

Seuraavilta sivuilta löytyvät ohjeet ja taulukot.

VINKKI

Hyödynnä harjoitetta luokanopettaja-opiskelijoiden perehdyttämisessä vahvuusperustaiseen ohjaukseen.

KATSO MYÖS

Uusitalo, L. & Vuorinen, K. (2017). Huomaa hyvä!: Vahvuusvariksen bongausopas vahvuusperustaiseen ohjaukseen. PS-kustannus.

Uusitalo, L., & Vuorinen, K. (2016). Huomaa hyvä!: Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. PS-kustannus.

Oppilaiden vahvuuksien havainnointi

Tehtävänanto

- o Havainnoi luokan oppilaita samalla kuin seuraat toisten opettamista: Mitä vahvuuksia huomaat oppilaassa ja hänen toiminnassaan?
- o Kirjaa ylös konkreettinen esimerkki siitä, miten vahvuus näkyi oppilaassa ja hänen toiminnassaan?
- o Kirjaa ylös vähintään yksi vahvuushavainto joka päivältä jostakin oppilaasta. Voit myös havainnoida useampia vahvuuksia samalta päivältä eri oppilaista.
- o Mikäli suoritat tehtävää osana harjoittelua, esitele vahvuushavainnot päivittäisessä ohjauskeskustelussasi ohjaavalle luokanlehtorille.
- o Kahdella viimeisellä viikolla käy sanoittamassa oppilaalle hänen vahvuuksiaan koulutyön ohessa. Muista kertoa konkreettinen esimerkki oppilaalle, miten kyseinen vahvuus näkyi hänen toiminnassaan tai hänessä.

Päivä	Oppilas	Vahvuus	Konkreettinen esimerkki

Päivä	Oppilas	Vahvuus	Konkreettinen esimerkki	Vahvuuden sanoittamisen tilanne ja oppilaan reaktio

VAHVUUKSIEN HYÖDYNTÄMINEN TYÖELÄMÄÄN TUTUSTUMISESSA

Kohderyhmä

8. – 9. -luokan TET-harjoitteluun lähtevät oppilaat ja heidän huoltajansa.

Tavoite

Nuorten omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen työelämään tutustumisessa sekä huoltajien osallistaminen.

Käyttötilanne

Ennen ja jälkeen TET-harjoittelun, opettajan opastamana luokassa, kotona huoltajan kanssa ja itsenäisesti TET-harjoittelussa.

Tarvikkeet

VAHTO-vahvuuskortit ja sanapilvitehtävä.

VINKKI

Vahvuusperustaisen tulevaisuusohjauksen materiaaleja löydät osoitteesta vahtoohjaus.fi

KATSO MYÖS

Vahvuuksien sanapilvi (Uusitalo, L. & Vuorinen, K. 2022. Huomaa hyvä! Vahvuuskalenteri 2022–2023. PS-kustannus, s. 199.)

Vahvuuksien hyödyntäminen työelämään tutustumisessa

Ennen TET-harjoittelua

I harjoitus: omien vahvuuksien tunnistaminen VAHTO-vahvuuskorttien avulla

Omien vahvuuksien tunnistaminen *VAHTO-vahvuuskorttien* avulla. Ohjeista oppilaat etsimään korteista ensin omia vahvuuksiaan ja sitten vieruskaverin vahvuuksia. Vahvuuskortit löydät Lapin yliopiston sähköisestä julkaisujärjestelmästä: [ISBN:978-952-337-291-7](#)

II harjoitus: työelämätaitojen ja vahvuuksien pohtiminen sanapilvitehtävän avulla

Työelämätaitojen ja vahvuuksien pohtiminen *työelämätaidot ja vahvuudet -tehtävän* avulla. Keskustellaan opettajan johdolla yhteisesti työelämätaidoista ja siitä, mitä ne voisivat olla. Tämän jälkeen oppilas pohtii omia vahvuuksiaan ja työelämätaitojaan, jonka jälkeen hän valitsee sanapilvestä pohdintansa perusteella itselle sopivat työelämätaidot ja vahvuudet. Sitten lomake viedään kotiin huoltajien jatkotäytettäväksi.

TET-harjoittelussa

Ohjeista oppilas huomioimaan vahvuuksiaan ja tarvittavia työelämätaitoja TET-harjoittelussa. Miten aiemmin tunnistettuja vahvuuksia ja taitoja pystyi hyödyntämään? Löytyikö uusia työelämätaitoja tai vahvuuksia?

TET-harjoittelun jälkeen

Keskustelkaa TET-harjoittelukokemuksista, opituista asioista ja onnistumisista. Pohtikaa, mitä vahvuuksia oppilas pystyi hyödyntämään harjoittelussa, mistä vahvuuksista ja työelämätaidoista olisi hyötyä ko. työtehtävässä. Sanapilvitehtävää täydennetään VAHTO-vahvuuskorttien avulla: valitaan korteista uusia vahvuuksia, joita harjoittelussa pystyi hyödyntämään.

Työelämätaidot ja
vahvuudet -tehtävän
löydät seuraavalta
sivulta



Työelämätaidot ja vahvuudet

Oppilas:

Olet lähdössä TET-harjoitteluun. Kuviossa näet työelämässä tarvittavia taitoja ja erilaisia vahvuuksia. Ympyröi niistä ensin kaikki sellaiset, joissa olet hyvä ja jotka ovat sinulle helppoja. Valitse sitten kolmesta viiteen (3–5) taitoa tai vahvuutta, joita haluat kehittää TET-harjoittelun aikana. Ympyröi ne.

Huoltaja:

Mitä työelämätaitoja tai vahvuuksia toivoisit nuoresi pääsevän käyttämään TET-harjoittelussa? Alleviivaa kolmesta viiteen (3–5) taitoa tai vahvuutta.



VAHVUUSPERUSTAISUUDEN VUOSIKELLO

Kohderyhmä

Oppilaitoksen henkilöstö.

Tavoite

Vahvuusperustaisuuden mukaan ottaminen lukuvuoden toimintaan teemoittain oppilaitostasolla.

Käyttötilanne

Suunniteltaessa vahvuusperustaisuuden sisällyttämistä toimintaan.

Tarvikkeet

Seuraavilta sivuilta löytyvä tai itse tehty vahvuusperustaisuuden vuosikello.

LUKUVINKKI

Hyvärinen,
S., ym. 2021.
Vahvuusperustaisen
ohjauksen työkirja

Vahvuusperustaisuuden vuosikello

Lukuvuoden työskentelyä rytmittävä vuosikello on jaettu vahvuusperustaisen tulevaisuusohjauksen (VAHTO) mukaisiin, vaihteellisiin teemoihin. Harjoitusesimerkkien yksityiskohtaiset ohjeet löytyvät tästä materiaalista.

Vahvuuksien tunnistaminen ja nimeäminen

Perehtyminen vahvuusperustaisuuteen ja erilaisiin työtapoihin. Omien vahvuuksien tunnistamista ja nimeämistä voi harjoitella esimerkiksi omien onnistumisen kokemusten sekä kavereilta, opettajilta ja vanhemmilta saadun positiivisen palautteen muisteluun liittyvillä tehtävillä. Omiin vahvuuksiin voi perehtyä myös VIA-testiä hyödyntämällä. Vahvuuksien tunnistamista itsessä jatoisessa voi harjoitella hyödyntämällä VAHTO-kortteja. Esimerkkitehtäviä tässä materiaalissa: Vahvuustunti, Luokanopettajaopiskelijoiden perehdytys vahvuusperustaiseen ohjaukseen, Oppilaiden vahvuuksien havainnointi, Omien vahvuuksien tunnistaminen VAHTO-vahvuuskorttien avulla, Vahvuusportfolio ja Hyvän puu.

Vahvuuksien hyödyntäminen

Harjoituksia ja pohdintatehtäviä, jotka auttavat ymmärtämään omia vahvuuksia ja soveltamaan niitä opiskelussa tai muilla elämän osa-alueilla. Esimerkkitehtäviä tässä materiaalissa: Luokanopettajaopiskelijoiden perehdytys vahvuusperustaiseen ohjaukseen, Vahvuuksien hyödyntäminen työelämään tutustumisessa, Työelämätaidot ja vahvuudet, Vahvuusportfolio ja Hyvän puu.

Vahvuuksien kehittäminen ja vahvistaminen

Omien vahvuuksien tuntemusta syvennetään ja laajennetaan vahvuuksien kehittämiseen ja hyödyntämiseen, esimerkiksi tulevan opinto- ja ammattiuran suunnitteluun, jatko-opintoihin, harrastuksiin ja työelämään. Esimerkkitehtäviä tässä materiaalissa: Vahvuustunti ja Vahvuusportfolio.

Tulevaisuuteen suuntaaminen

Tässä teemassa vahvuuksia hyödynnetään tulevaisuuteen orientoitumisessa. Omia vahvuuksia sovelletaan jatko-opintoihin tai uraohjaukseen liittyvissä tapahtumissa, opintopolun nivelkohdissa, kuten opintojen päättyessä tai uusien opintojen alkuvaiheessa. Esimerkkitehtäviä tässä materiaalissa: Vahvuustunti ja Vahvuusportfolio.



VAHVUUSPORTFOLIO

Kohderyhmä

Peruskouluikäiset lapset ja nuoret.

Tavoite

Lasten ja nuorten omien ydinvahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen, vahvuusajattelun kehittyminen työskentelyprosessin aikana.

Käyttötilanne

Vahvuusperustaisessa yksilö- ja ryhmätyöskentelyssä peruskoulun aikana vuosiluokittain vaihtuvan teeman mukaan.

Tarvikkeet

VAHTO-vahvuuskortit ja VAHTO-työkirja, muu vahvuuspedagogiikan materiaali

VINKKI

Vahvuusportfolio toimii hyvänä välineenä opiskelutaitojen kehittämisessä.

KATSO MYÖS

Vuorinen, Hietajärvi ja Uusitalo 2020.

Vuorinen, K., Erikivi, A., & Uusitalo-Malmivaara, L. (2019).

Vahvuusportfolio

Aiheeseen virittely

Tutustutaan VAHTO-vahvuuskorttien avulla vahvuusanastoon ja havainnoidaan vahvuuksien näyttäytymistä omassa arjen toiminnassa.

Työskentely

Perehdytään pohdintatehtävien avulla vahvuusajatteluun ja kartoitetaan omia ydinvahvuuksia. Työskentelyn tukena voidaan tehdä myös VIA Character-luonnetesti, joka löytyy osoitteesta www.viacharacter.org.

Opetellaan hyödyntämään omia ydinvahvuuksia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Ryhmätyöskentelyssä harjoitellaan toisten ryhmäläisten ydinvahvuuksien huomioimista sekä pohditaan vahvuuksien merkitystä onnistuneessa ryhmätyöskentelyssä.

Reflektointi ja lopputuotos

Pohditaan omien ydinvahvuuksien merkitystä opiskelussa ja tulevaisuuden suunnittelussa. Harjoitellaan opiskelutaitojen kehittämistä vahvuusajattelun kautta.

Pohditaan vahvuusajattelun yhteyttä mielen hyvinvointiin. Harjoitellaan omien ydinvahvuuksien hyödyntämistä mielenterveystaitojen kehittämisessä.

Työskentelyprosessin aikana rakentuu oma vahvuusportfolio, jossa tietoa, harjoitteita sekä omaa pohdintaa. Portfolion on hyvä olla sähköisessä muodossa, jolloin sitä voi rakentaa ja muokata edelleen.

VINKKI
Vahvuusportfolion työstäminen pidemmällä aikavälillä tekee oman kasvun ja kehittymisen näkyväksi prosessiksi.

Työskentelyn teemat

- o 1–2 lk: Vahvuussanat ja ydinvahvuudet
- o 3–4 lk: Ydinvahvuuksien kehittäminen ja kasvuvahvuudet
- o 5–6 lk: Kasvuvahvuuksien kehittäminen ja vahvuudet arjessa
- o 7–9 lk: Vahvuustestit, tulevaisuuden suunnittelu, vahvuudet ja työelämä

HYVÄN PUU

Kohderyhmä

Peruskouluikäiset lapset ja nuoret.

Tavoite

Positiivisten asioiden havaitseminen osana lasten ja nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemista; pienet onnistumiset ja arjen mikrohetket.

Käyttötilanne

Ryhmätyöskentelyssä esim. mielialaan ja hyvinvointiin liittyvissä harjoituksissa.

Tarvikkeet

Sähköinen tai seinälle ripustettava puu, johon kerätään oppilaiden havaitsemia hyviä asioita.

VINKKI

Harjoituksia ja materiaaleja mielenterveysosaamisen kehittämiseen löytyy osoitteesta mieli.fi.

Hyvän puu

Valmistelu

Valmistellaan sähköinen tai seinälle ripustettava suurikokoinen kuva tai piirros puusta.

Aiheeseen virittely

Aloitetaan yhteisellä pohdinnalla siitä, mitä hyvää oppilaat ovat havainneet kuluvan päivän aikana; välitön kokemus ja tuoreet mielikuvat käynnistävät hyvin työskentelyn.

Työskentely

Esitellään hyvän puu ja sen tarkoitus. Vuodenajasta riippuen puuhun voi ripustaa lehtiä, kukkia tai lumihiutaleita.

Pohditaan, millaiset asiat tuntuvat hyvältä tai mistä tulee hyvä mieli. Jaetaan omia ajatuksia ensin pienryhmissä ja sitten yhteisesti koko ryhmän kesken. Mitä asioita hyvän puuhun voisi kerätä?

Kerätään esimerkiksi viikon ajan oppilaiden havaitsemia hyviä asioita koulupäivistä; mikä onnistui, mikä tuntui mukavalta, mistä tuli hyvä mieli. Opettaja ohjaa havaintojen kirjaamista.

Reflektointi ja lopputuotos

Työskentelyjakson aikana ja sen päätteeksi tarkastellaan hyvän puuta ja kootaan havainnot yhteisessä keskustelussa. Havaintoja voi myös ryhmitellä; yksilöä tai ryhmää koskevat havainnot, pienet tai suuret onnistumiset.

VINKKI

Hyvän puu toimii myös monialaisessa työskentelyssä.

AMMATTIALOJEN TUNNETTUUDEN KEHITTÄMINEN



Ammattialojen tunnettuuden kehittäminen

Seuraavien harjoitusten pilotoinnissa tavoitteena oli kehittää uusi toimintamalli ammattialojen esittelemiseksi yhdeksännen luokan oppilaille yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Lisäksi tavoite oli luoda uusi toimintatapa perinteisen opinto-ohjauksen ja ammattien esittelyn rinnalle.

Kehittämistyössä mukana olleet kahden lappilaisen koulun edustajat halusivat myös vahvistaa perusopetuksen henkilöstön ja oppilaiden tietämystä eri aloista, ammateista sekä niiden osaamisvaatimuksista. Kehittämistyössä sovelsimme tuutorointi- sekä vertaisohjausmalleja, jossa nuoret viestivät nuorelle vaikkapa eri somekanavia hyödyntäen niin eri alojen vaatimuksista kuin ammatillisen toisen asteen koulutuksessa opiskelustakin.

AMMATTIALOJEN ESITTELYMESSUT

Kohderyhmä

Messujen kohderyhmänä yläkoululaiset, toteuttajana ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja eri alojen opiskelijat.

Tavoite

Tehdä aloja näkyväksi nuorille lähestyttävällä tavalla jalkautumalla yläkouluille.

Käyttötilanne

Yläkoulun tiloissa ennen yhteishakuja.

Tarvikkeet

Ohjeet messujen järjestämiseksi ja muut materiaalit tarpeen mukaan.



Ammattialojen esittelymessut

Ohjeet vastuuhenkilölle

- o Kokoa toimelias porukka ja päättäkää, missä ja milloin messut järjestetään.
- o Voitte halutessanne keksiä messuille oman nimen ja näin brändätä tapahtuman.
- o Varaa tila.
- o Päättäkää vastuuhenkilöt ja vastuualueet.
- o Osallistakaa 8. ja 9. luokkien oppilaita: kysykää, mistä aloista he haluavat kuulla.
- o Päättäkää esiteltävät alat, noin 5–6 alaa kerrallaan.
- o Alojen määrää pohtiessa, ottakaa huomioon osallistujien määrä ja ryhmäjako.
- o Järjestelkää jokaiselle alalle oma esittelypöytä.

Messupäivän ohjeet

- o Jakakaa oppilaat yhtä moneen pienryhmään kuin on aloja esiteltävänä.
- o Varatkaa tapahtuman alkuun muutama minuutti aikaa tapahtuman tavoitteen ja käytäntöjen kertomiseen.
- o Jokainen ryhmä aloittaa eri pisteeltä ja kiertää pisteitä sovitun aikataulun ja kiertojärjestyksen mukaan.
- o Sopikaa järjestäjistä kellottaja, joka ilmoittaa pisteiden vaihtamisesta.
- o Varatkaa loppuun muutama minuutti aikaa palautteelle.

Vinkkejä aloja esitteleville opiskelijoille

- o Valmistaudu kertomaan perusasiat alastanne.
- o Ota mukaasi esitteitä ja vaikka karkkia.
- o Ota mukaasi jotain alaanne havainnollistavaa käytännön tekemistä.
- o Mieti, mitä itse olisit halunnut kuulla ysillä ja kasilla opiskelusta ammatillisessa oppilaitoksessa.

VINKKI

Ideoita ajankohtaisista esiteltävistä aloista voit vilkaista vaikkapa ammattibarometristä, josta ilmenee esimerkiksi tiettyjen alojen työvoimapula.

AMMATTIALOJEN ESITTELY VALINNAISAINEIDEN TUNNEILLA

Kohderyhmä

Esittelyn kohderyhmänä yläkoululaiset oppilaat, järjestämisessä mukana esiteltävien alojen opiskelijoita.

Tavoite

Tehdä aloja näkyväksi nuorille lähestyttävällä tavalla jalkautumalla yläkoulujen valinnaisaineiden tunneille.

Käyttötilanne

Yläkoulun valinnaisaineiden tunneilla.

Tarvikkeet

Ohjeet esittelyjen järjestämiseksi ja muut materiaalit tarpeen mukaan.



Ammattialojen esittely valinnaisaineiden tunneilla

Ohjeet vastuuhenkilölle

- o Kokoa porukka ja päättäkää, missä ja milloin esittely järjestetään.
- o Voitte halutessanne keksiä esittelytilaisuuksille oman nimen ja näin brändätä tapahtuman.
- o Sovi esittelyjen järjestämisestä yläkoulun kanssa ja tee tarvittavat tilavaraukset.
- o Päättäkää vastuuhenkilöt ja vastualueet.
- o Päättäkää alat, jotka sopivat yhteen joidenkin valinnaisaineiden kanssa.
- o Esimerkiksi:
 - Ravintola- ja catering-ala - kotitalous
 - Matkailu - kielet
 - Puuteollisuus - tekninen työ

Ohjeita esittelyyn

- o Käytännön tekemiselle varattava aikaa runsaasti.
- o Jakakaa luokka pienryhmiin.
- o Varatkaa aikaa tuntien alusta ammatillisen oppilaitoksen käytännön opiskelusta kertomiseen.
- o Pääpaino toiminnallisuudessa ja tekemisessä.
- o Esimerkiksi ravintola-alan opiskelijat voivat yhdessä yläkoululaisten kanssa kokkailla jotain helppoa ja nopeaa purtavaa.
- o Varatkaa aikaa palautteeseen.

ALOJEN ESITTELY SOMESSA -TAKEOVER

Kohderyhmä

Viestinnän kohderyhmänä etenkin 9. -luokkalaiset, takeoverin toteuttajana ammatillisen koulutuksen eri alojen opiskelijat.

Tavoite

Tehdä aloja ja opiskeluarkea näkyväksi opiskelijoiden näkökulmasta, nuorille lähestyttävällä tavalla.

Käyttötilanne

Aktiivisten opiskelijoiden kanssa ennen yhteishakuja.

Tarvikkeet

Ohjeet takeoverin järjestämiseen ja sosiaalisen median kanavat.



Alojen esittely somessa -takeover

Ohjeet vastuuhenkilölle

1. Pohdi some-kampanjan tavoite.
2. Valitse kampanjaasi sopiva some-kanava.
3. Aloita suunnittelu ajoissa, mikäli tavoitteena on, että jokainen ala on esitelty yhteishaun alkuun tai johonkin tiettyyn ajankohtaan mennessä.
4. Aikatauluta kampanja niin, että viikoittain esitellään esim. kolme alaa.
5. Ole yhteydessä opiskelijoihin. Varaa tähän runsaasti aikaa.
6. Ohjeista, opasta ja pidä yhteyttä opiskelijoihin myös takeoverin aikana. Pidä yhteydenottokynnys matalana!

Ohje alojen esittelijöille

Mieti etukäteen asiat, joista aiot kertoa. Tarkoitus on esitellä opiskelijan näkökulmasta sitä, minkälaista opiskelu juuri sinun alallasi on. Huomioi muun muassa nämä:

- o kerro kuka olet
- o kerro, mitä alaa opiskelet
- o näytä tiloja ja laitteita
- o esittele opiskeluympäristöä
- o näytä, millaisia työtehtäviä teette
- o kerro, mikä opiskelussa on kivaa sinun mielestäsi
- o kerro, minkälaisia luonteenpiirteitä, taitoja tai osaamista olisi hyvä olla jos aikoo hakeutua tälle alalle
- o käytä persoonallisuutta ja huumoria - muistathan kuitenkin hyvän maun rajat
- o kehoita seuraajia lähettämään kysymyksiä ja muista vastata niihin
- o jos kuvissa/videoilla näkyy muita ihmisiä, kysy myös heiltä lupa

VINKKI

Nämä ohjeet on testattu Instagramin story-toiminnoissa, mutta voit hyödyntää niitä muissakin kanavissa!

AMMATINVALINTABOTTI

Kohderyhmä

Yläkoulun oppilaat sekä muut koulutusvaihtoehtoja pohtivat henkilöt.

Tavoite

Tehdä aloja näkyväksi ja auttaa nuoria pohtimaan mikä ala sopisi heille itselleen.

Käyttötilanne

Itsenäinen tehtävä nuorelle.

Tarvikkeet

Ammatinvalintabotti.



AmmatINVALINTABOTTI

AmmatINVALINTABOTTI on REDUn kehittämä hauska tapa tutustua eri ammattialoihin. Botti on työkalu, joka auttaa nuorta hahmottamaan kiinnostuksen kohteitaan ja eri ammattien ominaisuuksia. Samalla se antaa tietoa eri ammateista myös ohjaustyötä tekeville. Testiä voi kokeilla useasti!

AmmatINVALINTABOTTIN löydät osoitteesta:
www.redu.fi/ammatINVALINTABOTTI



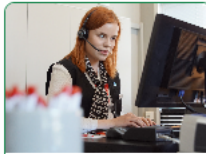
Testaa tästä mikä ala voisi sopia sinulle!

Valitse alta sinua eniten kiinnostava aihe! Jos sinua kiinnostaa useampi eri vaihtoehto, voit aina kokeilla testiä uudelleen.



Luovuus ja esteettisyys

Tykkäät tehdä töitä käsilläsi tai olet kiinnostunut kauniista asioista kuten muodista, trendeistä tai itsesi ilmaisusta.



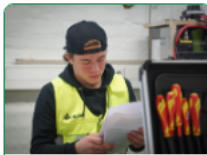
Ihminen, palvelu ja auttaminen

Sinulla on hyvät vuorovaikutus- ja asiakaspalvelutaidot ja haluat tehdä töitä ihmisten kanssa.



Koneet, ajoneuvot ja rakentaminen

Olet kiinnostunut erilaisista koneista, ajoneuvoista tai rakentamisesta.



Digitaalisuus, tietokoneet ja tekniikka

Ajattelet järjestelmällisesti, olet kiinnostunut tietokoneista tai tekniikasta.



Ympäristö ja luonto

Haluat tehdä töitä luonnossa yksin tai ihmisten kanssa.



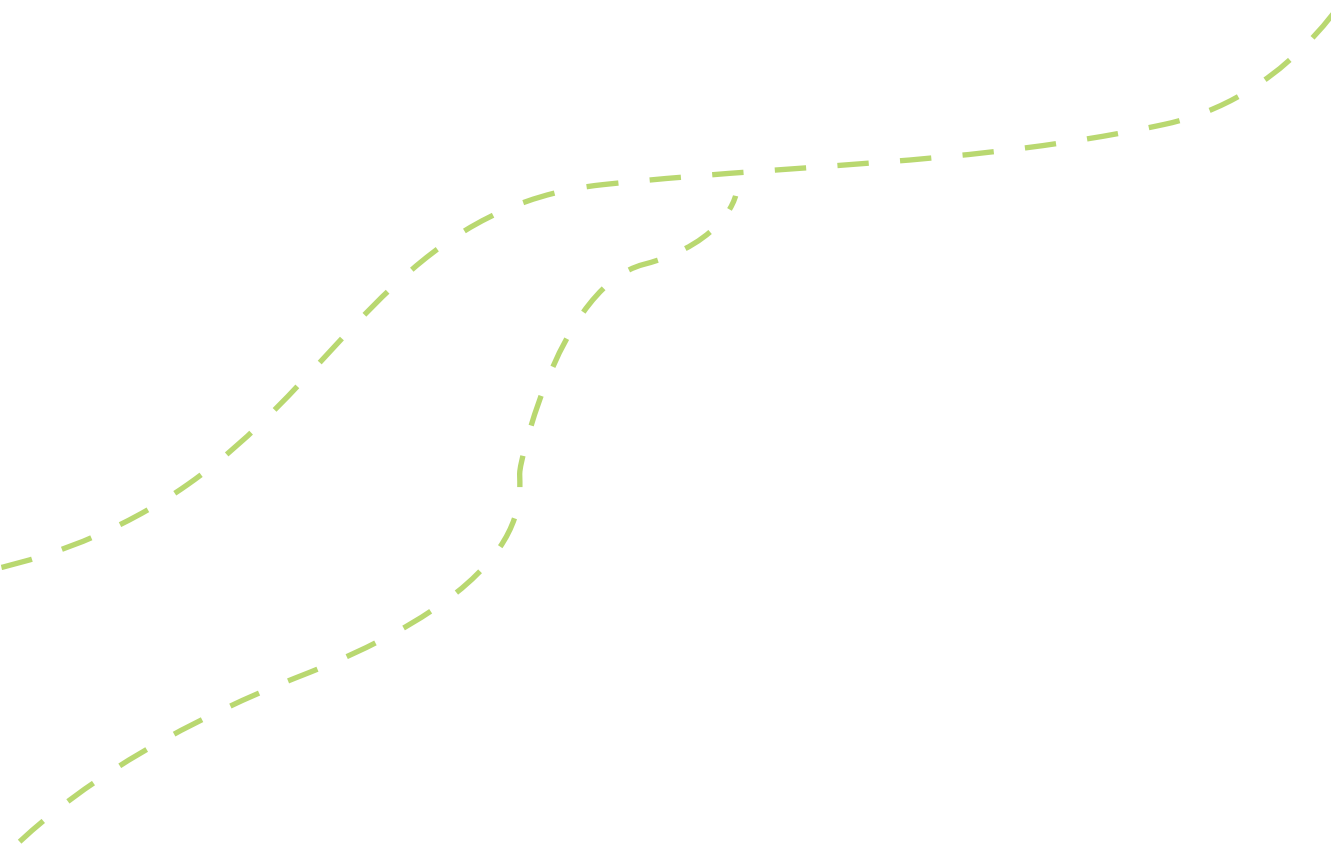
Ruoka ja elintarvikkeet

Olet kiinnostunut ruuasta, ruuanlaitosta tai leipomisestä.

* Klikkaamalla tai kirjoittamalla hyväksyt Käyttöehdot

TUTORTOIMINNAN KEHITTÄMINEN





TUTORTOIMINNAN ORGANISOINTI

Kohderyhmä

Oppilaitoksen työntekijät ja oppilaat.

Tavoite

Käynnistää tutortoiminta onnistuneesti.

Käyttötilanne

Toisen asteen ammatillinen oppilaitos.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvät ohjeet toiminnan käynnistämiseen ja muu materiaali tarpeen mukaan.



Tutortoiminnan organisointi

Tutortoiminnan resurssointi

- Valitkaa toimipisteittäin tutortoiminnan vastuuhenkilöt, joille on jyvitetty tutortoimintaan työaika.
- Tutortoimintaan varattava aika merkittävä myös opiskelijoiden lukujärjestyksiin.
- Tutortoimintaan varattava myös taloudellisia resursseja esim. tapaamisia ja tutorhuppareita varten.

Tutoreiden rekrytointi

- Järjestäkää eri yksiköissä tutortoiminnan esittelytilaisuuksia.
- Tutortoiminnasta voi tiedottaa myös esimerkiksi organisaation viikkokirjeessä.

Tutoreiden kouluttaminen

- Seuraavilta työkirjan sivuilta löydät hyödyllisiä ohjeita koulutuksen järjestämisen tueksi.

Suoritusten myöntäminen ja tutorpassi

- Täytetään manuaalista tutorpassia.
- Opot, yksiköiden tutortoiminnan vastuuopettajat tai YTO -opettajat kuittaavat passiin kunkin toiminnan suoritetuksi.
- On hyvä linjata oppilaitostasolla, kuinka monta tuntia vaaditaan työtä yhtä osaamispiisettä kohden. Esimerkiksi 12 h = 1 osp.

Tutorsopimus

- Allekirjoitettava tutorsopimus tukee toimintaan sitoutumista.
- Tutorsopimus voidaan toteuttaa eri tavoin, omalle oppilaitokselle sopivalla tavalla.

REDUssa on pidetty parhaana toimintatapaa, että toimialapäälliköt allekirjoittavat sopimukset REDUn puolesta.

Tutortodistus

- Valmistuville tutorina toimineille opiskelijoille annetaan erillinen tutortodistus tutkintotodistuksen yhteydessä. Tällä voi olla merkitystä esimerkiksi työnhaussa.

Vuosikello

- Vuosittain toistuvien tapahtumien järjestäminen on hyvä aikatauluttaa ja vastuut sopia esimerkiksi vuosikellon muotoon.
- Vuosikellossa on hyvä olla pohdittuna tutortoiminnan kannalta kriittiset asiat.
- Uusien opiskelijoiden ryhmäyttäminen: aikataulutus lukujärjestyksiin.
- Aikataulutus voidaan hoitaa esimerkiksi pedagogisten päälliköiden toimesta.
- Huomioitava alojen markkinoinnin aikataulutus ja tutoreiden rooli tässä.
- Oppilaitoksen yhteiset tapahtumat.

Toimintaa tukevat käytännöt

- Tutor-hupparit tai muu vaate luo yhteenkuuluvuuden tunnetta.
- Tutoreiden tapaamiset säännöllisesti noin kerran kuukaudessa.
- Tutortoiminnan yhteyshenkilöiden tapaamiset ja digitaalinen alusta.

TUTORTOIMINNAN ROOLIT JA VASTUUT

Kohderyhmä

Oppilaitoksen työntekijät ja tutorit.

Tavoite

Tehdä näkyväksi eri osapuolien roolit ja vastuut tutortoimintaan liittyen.

Käyttötilanne

Tutortoiminnan suunnittelu ja siihen perehtyminen.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvä tai itse tehty huoneentaulu tutortoiminnan rooleista ja vastuista.



Tutortoiminnan roolit ja vastuut

Tutorit

- Järjestävät ryhmäytyksiä ja toimivat vertaisina uusille opiskelijoille.
- Järjestävät opiskelijatapahtumia.
- Osallistuvat oppilaitoksen esittelyihin ja markkinointiin.

Johto

- Sitoutuu malliin esimerkiksi resurssimalla tarvittaville henkilöille työaikaa tutortoimintaan.
- Turvaa toimintaan käytettävät resurssit talousarviossa.

Opot

- Koordinoivat tutortoimintaa.
- Hoitavat tutortoimintaan liittyvää viestintää.
- Voivat osallistua arviointiin.

Pedagoginen suunnittelija

- Suunnittelee ja organisoii tutortoimintaan käytettävät tunnit lukujärjestyksiin.

Vastuupettaja

- Järjestää toimintaa yhdessä tutoreiden kanssa. Rooli voi olla myös koordinoiva.
- Arvioi ja myöntää suorituserkinnät.
- Tutortoiminta huomioitu vastuupettajan työajassa.

Ohjaaja

- Osallistuu tutoreiden tukena käytännön toiminnan järjestämiseen.
- Aikuinen "opettajien ja opiskelijoiden välissä"



TUTOREIDEN KOULUTTAMINEN

Kohderyhmä

Tutoreiksi haluavat oppilaat.

Tavoite

Perehdyttää oppilaat toimimaan tutoreina.

Käyttötilanne

Tutortoiminnan käynnistämisympäristössä ja aina kun uusia tutoreita valitaan tehtävään.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvät ohjeet ja muut koulutusmateriaalit tarpeen mukaan.



Tutoreiden kouluttaminen

Vinkkejä koulutuksen toteuttamiseen

- o Tiedota tulevia tutoreita päivästä hyvissä ajoin ja suunnittele ohjelma.
- o Käykää päivän aikana läpi ainakin tutortoiminnan tärkeimmät seikat, kuten tutorin tehtävät ja rooli, sekä vinkkejä käytännön työhön.
- o Sisällyttämällä koulutukseen käytännön harjoitteita ja ryhmätyöskentelyä saat rytmitettyä päivää ja rentoutettua tunnelmaa. Lisäksi harjoitteiden kokeileminen tarjoaa tutoreille työkaluja, joita he voivat hyödyntää myös omassa tutortoiminnassaan.

Tutorin tehtävät

- Uusien opiskelijoiden ohjaus.
- Vertaistukena toimiminen.
- Talon esittely lukukauden alussa.
- Ständitoiminta.
- Ohjaamistilanteet.
- Näkyvyys.
- Ykkösten ryhmäyttäminen. Tutorit suunnittelevat harjoitteet itse ja toteuttavat ohjaukset (opettajat ovat apuna ja tukena).
- Oppilaitoksen ammattialojen esittely. Tutorit auttavat alojen esittelyssä eri tilaisuuksissa tarpeen mukaan.
- Omien tapahtumien järjestäminen, esimerkiksi ystävänäpäivä, vappu ja laskiaisrieha.

Tutorin rooli

- Tutori on esimerkillinen – ei täydellinen
- ”Isosisarus”, ei opettaja
- Tutoropiskelija toimii oppilaitoksen käyntikorttina, eli kielenkäytön ja käyttäytymisen on oltava sen mukaista.
- Tutorina toimiminen vaatii omien opintojen etenemistä suunnitelmien mukaisesti.
- Oma-aloitteisuudesta on aina hyötyä! Osallistu itse aktiivisesti tapahtumiin ja niiden järjestämiseen!
- Tärkeintä on olla oma itsensä. Mukaan tarvitaan sekä sosiaalisia että hiljaisempia tutoreita.

Ohjeistus tutoreille: oman toiminnan suunnittelu

Muodostakaa 5 hengen ryhmät. Keskustelkaa ryhmissä:

- Miten tutortoimintaa saisi näkyvämmäksi ympäri opiskeluvuoden?
- Mitä tavoitteita olisi hyvä asettaa tutortoiminnalle?
- Mihin te haluaisitte vaikuttaa tutoreina?
- Mitä tapahtumia te haluaisitte itse järjestää?
- Kuinka usein olisi hyvä olla tutortapaamisia ohjaajien kanssa?

TUTORTOIMINNAN ARVIOINTI

Kohderyhmä

Tutorit ja ohjaajat.

Tavoite

Kerätä tietoa tutortoiminnasta sekä herättää nuoret refleктоimaan kokemuksiaan.

Käyttötilanne

Tutorien toimintakauden loppuvaiheessa.

Tarvikkeet

Seuraavalta sivulta löytyvä tai itse tehty kyselypohja.

VINKKI

Voit toteuttaa kyselyn myös sähköisenä esimerkiksi Webropol- tai Forms-alustalla



Tutortoiminnan arviointi

Minkä alan opiskelija olet? _____

Kuinka kauan olet toiminut tutorina? _____

Mikä on ollut tutortoiminnassa opettavaisinta?

Koetko, että tutortoiminnasta on ollut hyötyä tulevaa työelämää varten?

Kyllä Ei

Kuvaa tähän tarkemmin, minkälaista osaamista olet saanut työelämään tutortoiminnan kautta.

Miten koet tutorin vertaisen roolin?

Vertaisella tarkoitetaan esimerkiksi uusien opiskelijoiden opastamista ja ryhmäytyksiä.

Miten koet tutorin roolin markkinointitehtävissä?

Markkinointitehtävillä tarkoitetaan esim. oppilaitoksen ja toiminnan esittelyä kouluilla ja erilaisissa tapahtumissa.

Mitä tutortoiminnassa voisi kehittää?

Suosittelisitko tutortoimintaa kaverille?

Kyllä Ei

LÄHTEET

- Cobb, P., Confrey, J., diSessa, A., Lehrer, R., & Schauble, L. (2003). Design experiments in educational research. *Educational Researcher*, 32(1), 9. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/design-experiments-educational-research/docview/216902188/se-2>
- Design-Based Research Collective (2003). Design-Based Research: An Emerging Paradigm for Educational Inquiry. *Educational Researcher*, 32 (1), 5–8. <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.3102/0013189X032001005>
- Hyvärinen, S., Kangastie, H., Löf, J., Rautio, K., Riponiemi, N. & Uusiautti, S (2021). Vahvuusperustaisen tulevaisuusohjauksen kehittämismatka ja VAHTO -malli Lapin korkeakouluissa. Lapin yliopisto.
- Hyvärinen, S.; Äärelä, T. ja Uusiautti, S. (toim.) (2022). Positive education and Work. Less Struggling, More Flourishing. Cambridge Scholars Publishing.
- Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) Opin polut ja pi-entareet. Nuorisobarometri 2017.
- Salmela, M. ja Uusiautti, S. (2015). A positive psychological viewpoint for success at school-10 characteristic strengths of the Finnish high-achieving students. *High Ability Studies* 26 (1). <https://doi.org/10.1080/13598139.2015.1019607>
- Sandberg, E. (2021). Pedagoginen tuki perusopetukses- ja toisella asteella. PS-kustannus.
- Seligman, M. E. P. 2011. Flourish: a visionary new understanding of happiness and well-being. New York, NY: FreePress.
- Seligman, M. E. P., Steen, T., Park, N. & Peterson, C. (2005). Positive psychology progress. *American Psychologist* 60 (5), 410–421.
- Savickas, M. L. 2015a. Career counselling paradigms: Guiding, developing, and designing. Teoksessa P. Hartung, M. Savickas & W. Walsh (toim.) *APA Handbook of Career Interventions*. Washington, DC: American Psychological Association, 129–143
- Suorsa, T., Kosola, M. & Raetsaari, K. (2020). Kaikille sopiva koulu? Kohti monialaista käytäntöjen kehittämistä. Teoksessa M. Takala, A. Äikäs & S. Lakkala (toim.) *Mahdoton inklusio? Tunnista haasteet ja mahdollisuudet* (s. 219-236). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Vuorinen, K. (2022). Character strength interventions : Introducing, developing, and studying character strength teaching in Finnish education. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-8093-3>
- Vuorinen, K., Erikivi, A., & Uusitalo-Malmivaara, L. (2019). A character strength intervention in 11 inclusive Finnish classrooms to promote social participation of students with special educational needs. *Journal of Research in Special Educational Needs*. 19(1), 45-57.
- Vuorinen, K., Hietajarvi, L., & Uusitalo, L. (2021). Students' Usage of Strengths and General Happiness are Connected via School-related Factors. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 65(5), 851-863. <https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1755361>
- Uusitalo, L., & Vuorinen, K. (2016). Huomaa hyvä!: Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa. PS-kustannus.
- Uusitalo, L. & Vuorinen, K. (2017). Huomaa hyvä!: Vahvuusvariksen bongausopas. PS-kustannus.
- Wang, F., & Hannafin, M. (2005). Design-based research and technology: Enhanced learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 53(4), 5–23.
- Wenström, S. (2020). Enthusiasm as a driving force in vocational education and training (VET) teachers' work: Defining positive organization and positive leadership in VET. University of Lapland.
- Wenström, S. (2022). Kaikilla vahvuuksilla: Opas laajan vahvuusnäkemysten käyttöön opetuksessa. PS-kustannus.
- Hietanen-Peltola, M.; Rautava, M.; Laitinen, K. ja Autio, E. (toim.) 2019. Kohtaaminen keskiössä – Lapsi- ja nuori- lähtöisyys opiskeluhoillon palveluissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu. <http://www.julkari.fi/handle/10024/137983>
- Opetushallitus 2023. Opiskeluhoolto. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoolto> [luettu 3.5.2023]
- Perälä, Marja-Leena; Hietanen-Peltola, Marke; Halme, Nina; Kanste, Outi; Pelkonen, Marjaana; Peltonen, Heidi; Huurre, Taina; Pihkala, Jussi; Heiliö, Pia-Liisa (toim.) 2015. Monialainen opiskeluhoolto ja sen johtaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisu, opas 36. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy Tampere. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-292-8>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Opiskeluhoolto. [https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja- perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto](https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto) [luettu 3.5.2023]

Hyödynnä Ohjaa nuori tulevaan -työkirjaa nuorten monialaisen ohjauksen toteuttamisessa ja toiminnan kehittämässä sekä ideoinnissa!

Tämä teos on suunnattu erityisesti yläkoulujen ja toisen asteen oppilaitosten ohjaajien ja opettajien työn tueksi opiskeluarjen parissa. Työkirjasta löytyy harjoituksia opetus- ja ohjaustilanteisiin sekä ohjaushenkilöstön yhteisten tilaisuuksien toteuttamiseen. Harjoitukset kuvaavat konkreettisesti, miten monialaista tulevaan suuntaavaa ohjausta voidaan toteuttaa ja hyödyntää erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi opintojen eri vaiheissa, yksilö- ja ryhmäohjauksessa tai toiminnan kehittämässä.

Käsissäsi olevan työkirjan teemat on jaettu neljään aihealueeseen:

- Monialaisen opiskeluhuollon kehittäminen
- Vahvuusperustaisen uraohjauksen kehittäminen
- Ammattialojen tunnettuuden kehittäminen
- Tutortoiminnan kehittäminen

Työkirjasta löydät erilaisia harjoituksia ja menetelmiä, joiden avulla kehität ja toteutat nuorten tulevaisuuteen orientoivaa ohjausta ja autat valmistautumaan tulevaisuuteen, sanoittamaan osaamista ja refleктоimaan vahvuuksia. Nuoren hyvinvoinnin ja menestyksekkään tulevaisuuden tavoitteluun kannattaa panostaa. Monialainen kehittämistyö viitoittaa urapolkua kohti onnistumisen kokemuksia ja heijastelee tulevassa työelämässäkin tarvittavia eri aihepiirien soveltamis- ja yhdistelytaitoja. Vahvuusperustaisen uraohjauksen harjoitukset tutustuttavat nuoren vahvuuksia ja tulevaisuusajattelua tukeviin ohjauskäytänteisiin sekä vahvuuksien hyödyntämiseen, soveltamiseen ja kehittämiseen.

Harjoituksia on testattu ja kehitetty lappilaisten koulujen kanssa toteutetussa yhteistyössä. Vahvuusharjoitukset on kehitetty teoriaperusteisesti, niinkään hankkeen ohjauspilotteja ja työkaluja hyödyntäen. Niissä sovelletaan vahvuusajattelua yksilön tilanteen mukaisesti.

Toivomme, että teos helpottaa arjen työtäsi ja johdattaa sinut uusien oivallusten äärelle. Työkirja on tuotettu osana Lapin yliopiston ja Lapin ammattikorkeakoulun toteuttamaa Ohjaa nuori tulevaan -hanketta (1.1.2020– 31.8.2023). Hankkeen on rahoittanut Euroopan Unionin sosiaalirahasto ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

